

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Інститут економіки, управління та інформаційних технологій

Форма навчання заочна

Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ доц. В.А. Кулик

«___» листопада 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: «Фінансова звітність суб'єкта малого підприємництва,
методика її складання та використання в управлінні»**

(за матеріалами ПрАТ «Парус», м. Херсон)

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою «Облік і аудит»

ступеня «магістр»

Виконавець роботи

Тюніна Марія Ігорівна

_____ 26.11.2019 р.

Науковий керівник

к.е.н., доцент Ночовна Юлія Олександрівна

_____ 26.11. 2019 р.

Полтава – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	8
1.1. Суть і значення суб'єктів малого підприємництва в економіці країни....	8
1.2. Нормативно-правове регулювання та концептуальні основи фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва	18
1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи ПрАТ «Парус».....	27
Висновки за розділом 1.....	34
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	36
2.1. Зміст, структура, інформаційне забезпечення та порядок складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва за національними стандартами	36
2.2. Міжнародний досвід складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва	46
2.3. Напрями удосконалення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва	55
Висновки за розділом 2.....	63
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УПРАВЛІННІ	65
3.1. Значення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва в управлінні.....	65
3.2. Аналіз показників фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва	71
3.3. Використання даних аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва в управлінні	83

Висновки за розділом 3.....	90
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	113

ВСТУП

Сучасний стан розвитку вітчизняної економіки характеризується усвідомленням економіки зовнішнього світу і визначається основними змінами у господарському механізмі кожного підприємства. При цьому інформація, яка традиційно включалася до звітів, в умовах ринкових відносин вже не може повністю задовольнити потреби користувачів. Необхідна якісно нова фінансова інформація про діяльність підприємства, яка буде використовуватися для поточних і прогностичних оцінок розвитку його інвесторами, акціонерами, кредиторами, аналітиками та іншими користувачами.

Найважливішим джерелом такої інформації про майновий та фінансовий стан, а також про результати господарської діяльності підприємства є фінансова звітність. Зацікавленість в поданні фінансової звітності, що відбиває реальний стан підприємства, очевидна, оскільки це необхідна умова залучення ззовні фінансових та інших ресурсів, встановлення довгострокових відносин з партнерами. Довіру користувачів до інформації, що міститься у фінансовій звітності, можна забезпечити тільки за умови використання прийнятних для неї принципів підготовки звітних даних. Наразі вирішальною умовою достовірності фінансової звітності є не технологія і технічні прийоми традиційного бухгалтерського обліку, а методи оцінки статей фінансових звітів та обчислення чистого прибутку.

Ситуація з фінансовою звітністю в Україні є досить складною. Якщо щодо акціонерних товариств та великих підприємств вона подається в повному обсязі, то щодо суб'єктів малого підприємництва спостерігається певне протиріччя – вона подається в скороченому варіанті (спрощеній формі), що відповідає сутності малого бізнесу (з позиції витраченого часу на складання, умов ведення бухгалтерського обліку в спрощеному вигляді). Але з іншого боку в такому вигляді фінансова звітність не така інформативна, як

та, що подається великими підприємствами, а значить несе в собі менше можливостей як для менеджерів, так і для інших груп користувачів, що зацікавлені в аналізі такої звітності. Відповідно проблема використання в управлінні даних, які надає фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва набуває особливої актуальності.

Метою дипломної роботи є теоретичне обґрунтування порядку складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва та використання її в управлінні, надання пропозицій і рекомендацій щодо її удосконалення методики.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі вирішено наступні завдання:

- досліджено суть і значення суб'єкт малого підприємництва в економіці країни;
- розкрито нормативно-правове регулювання та концептуальні основи фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва;
- надано характеристику фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Парус»;
- обґрунтовано зміст, структуру, інформаційне забезпечення та порядок складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва за національними стандартами;
- проаналізовано міжнародний досвід складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва;
- виявлено напрями удосконалення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва;
- з'ясовано значення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва в управлінні;
- здійснено аналіз показників фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва;
- обґрунтовано використання даних аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва в управлінні.

Об'єктом дослідження є фінансова звітність суб'єкта малого підприємництва та її використання в управлінні.

Предметом дослідження є методика складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва та її використання в управлінні.

Суб'єкт дослідження обрано приватне акціонерне товариство «Парус», яке займається здаванням в оренду власного нерухомого майна.

В процесі дослідження використано систему методів, направлену на досягнення поставленої мети та завдань. Зокрема, для дослідження сутності фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва використано діалектичний метод та метод порівняння. Системний підхід до об'єкта дослідження застосовано при вивченні нормативно-правового регулювання та концептуальних основ фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. Методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції застосовано при вивченні методики складання фінансової звітності суб'єкта підприємницької діяльності. Методи елімінування, групування, порівняння, вибіркового спостереження, статистичні методи, факторний аналіз, горизонтальний та вертикальний аналіз використано в процесі аналізу даних фінансової звітності та їх використання в управлінні. Метод абстракції та узагальнення використано для формулювання висновків. Графічний та табличний методи застосовано для оформлення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти Верховної ради України та нормативні документи Міністерства фінансів України; Укази Президента; Постанови Кабінету Міністрів України; офіційні документи та методичні матеріали Державної служби статистики України; наукова література; статті вітчизняних та зарубіжних вчених у періодичних виданнях із питань обліку та аналізу; довідково-інформаційні видання; дані з мережі Інтернет; звітні, облікові, статистичні дані суб'єкта дослідження та результати власних спостережень автора.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні теоретичних положень щодо методики складання фінансової звітності суб'єкта підприємницької

діяльності і розробці практичних рекомендацій щодо її удосконалення в межах конкретного підприємства. Доведено практичну значимість інформації, яка міститься в фінансовій звітності суб'єкта малого підприємництва для потреб управління. Удосконалено методику використання цієї інформації для управління підприємством.

Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності ПрАТ «Парус», а також для подальших наукових розробок в цій сфері.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Суть і значення суб'єктів малого підприємництва в економіці країни

На сьогодні ні у кого не викликає сумнівів, що більшість розвинених країни світу досягли значних успіхів у соціально-економічному розвитку завдяки цілеспрямованій та виваженій державній політиці, спрямованій на підтримку та розвиток в першу чергу малих підприємств, які є рушійною силою економіки. Саме малі підприємства здійснюють вагомий вплив на насичення ринку необхідними товарами широкого вжитку як на кількісному, так і на якісному рівнях, що, безумовно, сприяє розвитку науково-технічного прогресу.

Для того, щоб зрозуміти значення суб'єктів малого підприємництва в економіці країни, необхідно чітко визначитись з сутністю такого суб'єкта, критеріями віднесення до нього. Як правильно зауважує В.В. Міца «термін розвитку українського малого підприємництва налічує лише декілька десятиліть, тому ця соціально-економічна категорія потребує глибоких теоретичних досліджень, чіткого визначення місця цього явища в суспільстві та державі, виокремлення пріоритетів та шляхів розвитку з метою подолання економічних та соціальних негараздів і кризових суспільно-економічних проблем» [60, с. 123].

В цьому контексті слід зазначити, що в Україні господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями. Тобто підприємницька діяльність провадиться фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як

суб'єкти підприємницької діяльності в порядку, встановленому законодавством. Однак для характеристики таких осіб, які займаються господарською діяльністю нормативно-правові акти допускають паралельне існування кількох термінів: «суб'єкт підприємницької діяльності», «суб'єкт господарської діяльності», «суб'єкт підприємництва» та «підприємець» тощо.

Так, наприклад, за змістом ч. 1 ст. 55 ГК України, суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і є відповідальними за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [19].

В ГК України усі суб'єкти підприємництва можуть бути віднесені до трьох груп: малого, середнього або великого. Головним критерієм такого віднесення є кількість працюючих та доходи від будь-якої діяльності за рік.

Окрім того, в групі суб'єктів малого підприємництва виокремлюється ще одна підгрупа – суб'єкти мікропідприємництва. Господарський кодекс України в п. 3 ст. 55 дає чіткий перелік таких суб'єктів, які відносяться до малого підприємництва:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [19].

На цій підставі можна узагальнити на рис. 1.1 суб'єктів малого

підприємства.

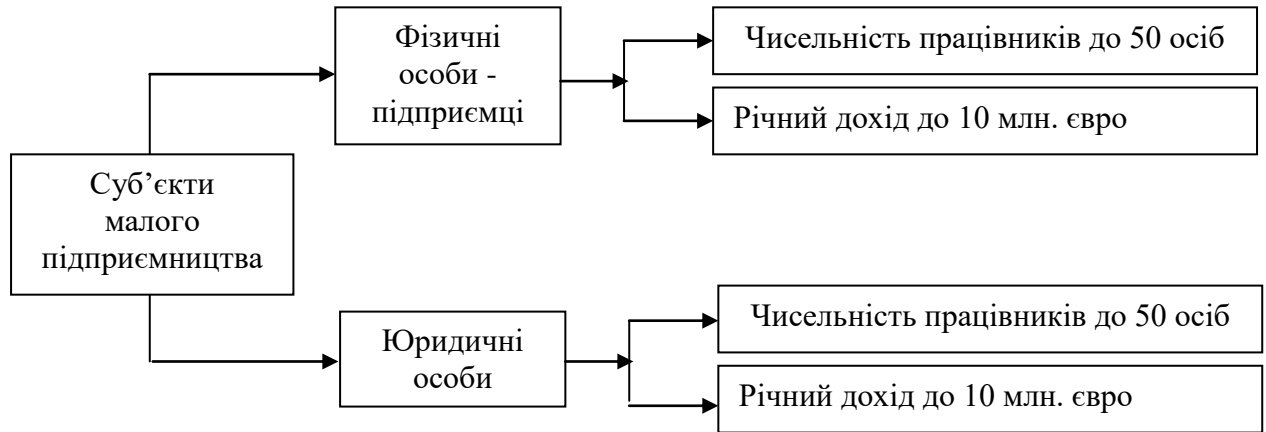

Рис. 1.1. Умови віднесення осіб до суб'єктів малого підприємництва згідно з вимогами Господарського кодексу України

Складено на підставі [19]

З категорії осіб, які вказані на рис. 1.1 виокремлюється суб'єкти мікропідприємництва. Умови віднесення до них представлені на рис. 1.2.

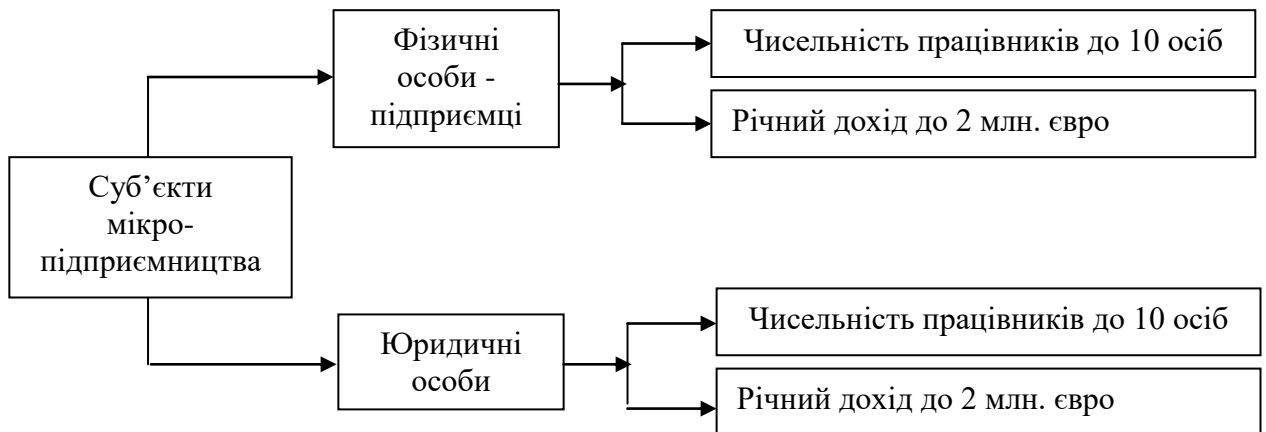

Рис. 1.2. Умови віднесення осіб до суб'єктів мікропідприємництва згідно з вимогами Господарського кодексу України

Складено на підставі [19]

Слід зазначити, що в чинному законодавстві є й інші підходи щодо поняття малого підприємництва. Так, наприклад, згідно з п. 2 ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» для

цілей цього закону передбачено, що малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 4 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 мільйонів євро;
- середня кількість працівників - до 50 осіб.

При цьому мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

- балансова вартість активів - до 350 тисяч євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 700 тисяч євро;
- середня кількість працівників - до 10 осіб [76].

Подібний підхід у вітчизняному законодавстві базується на європейському законодавстві. Так, загальне поняття, категорії і типи (види) суб'єктів малого й середнього підприємництва в Європейському Союзі визначені в положеннях Рекомендації Європейської комісії від 6 травня 2003 року [4].

Так, відповідно до ст. 2 Рекомендації Європейської комісії від 6 травня 2003 року визначені такі категорії суб'єктів підприємництва в ЄС:

- суб'єкти малого підприємництва;
- суб'єкти середнього підприємництва;
- суб'єкти мікропідприємництва.

Так, суб'єктом малого підприємництва є підприємство, де працює менше 50 осіб, а річний оборот та/або загальний річний баланс не перевищує 10 мільйонів євро. До категорії суб'єктів середнього підприємництва відносяться підприємства, на яких працює менше 250 чоловік і які мають річний оборот, що не перевищує 50 млн. євро та/ або загальний річний

баланс, що не перевищує 43 млн. євро. Суб'єктом мікропідприємництва є підприємство, де працює менше 10 осіб, а річний оборот та/або загальна річний баланс не перевищує 2 млн. євро. Значення має та обставина, що суб'єкт, в якому 25% і більше капіталу або права голосу контролюється державним органом, не визнається таким суб'єктом [85]. Отже критерії для визначення суб'єктів мікропідприємництва й малого підприємництва в Європейському Союзі і в Україні є тотожними. Водночас, наприклад, В.В. Мачуський пропонує доповнити Господарський кодекс України окремою статтею, положення якої будуть спрямовані на детальну регламентацію правового статусу суб'єктів малого підприємництва в Україні у відповідності з вимогами Європейського Союзу [54, с. 158], хоча вчений не уточнює якими самими.

Не доходять єдиної думки щодо суб'єктів малого підприємництва і вчені, які в основу їх виокремлення закладали переважно здійснення виробничої чи комерційної (торговельної) діяльності. Узагальнення сучасних позицій вчених щодо терміну «суб'єкти малого підприємництва» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Позиції вчених щодо терміну «суб'єкти підприємницької діяльності»

Автор	Визначення терміну «суб'єкт малого підприємництва»
Н. Волощук [14, с. 14]	це особливий вид господарської діяльності з врахуванням творчих здібностей підприємця та інноваційних підходів, що базується на самозайнятості підприємців та членів його родини, власному ризику і майновій відповідальності, спрямований на отримання прибутку та за певними критеріями визначений чинним законодавством
О. Черняєва та А. Гриненко [98, с. 35]	не тільки цілеспрямована підприємницька діяльність фізичної чи юридичної особи, що пов'язана з підвищеним ризиком, заснована на використанні інноваційної ідеї, основною метою якої є максимізація прибутку за рахунок виробництва і продажу товарів, виконання різних робіт і надання різноманітних послуг з обов'язковим дотриманням норм законодавства, а також відповідність критеріям віднесення до малого підприємництва
О. Матусова [53, с. 14]	це сектор регіональної економіки, в якому функціонують суб'єкти підприємницької діяльності різних організаційно-правових форм, що здійснюють самостійну, інноваційну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність з

	метою отримання економічного і соціального ефект
--	--

Продовж. табл. 1.1

Автор	Визначення терміну «суб'єкт малого підприємництва»
О. Пукало [84, с. 32]	це самостійна діяльність, пов'язана з виробництвом продукції, наданням послуг тощо з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними і юридичними особами, що зареєстровані як суб'єкт підприємницької діяльності, передбачені законодавством
В. Фролова [93, с. 18]	є самостійним органічним елементом ринкової економіки, який базується на ініційованій ризиковій господарській діяльності малих підприємств та фізичних осіб-підприємців з метою отримання додаткового прибутку
В. Міца [60, с. 123]	типологічна форма підприємництва, заснована на прийнятті інноваційних рішень щодо раціонального використання наявного ресурсного потенціалу, характеризується свободою вибору методів та форм менеджменту та здійснюється з метою максимізації прибутку.

Складено на підставі [8; 9; 10; 12; 13; 14].

З даних табл. 1.1 видно, що серед вчених відсутня єдність щодо терміну «суб'єкти малого підприємництва». Одні з них в основу такого визначення закладають ознаки підприємництва як такого з посиланням на необхідність відповідності критеріям, що встановлює законодавство для віднесення до категорії малого підприємництва [14, с. 14 та 98, с. 36], інші визначають таке підприємництво як цілий сектор [53, с. 13], що має свій сенс, але характеризує значення таких суб'єктів без розкриття їх сутності. Тут слід зазначити, що дійсно суб'єкти малого підприємництва як один з суб'єктів ринкової економіки характеризується низкою особливостей:

- економічна відособленість, незалежність суб'єктів господарювання щодо вибору напрямів та методів менеджменту;
- врахування кон'юнктури ринку та нормативно-правового забезпечення;
- несення відповідальності за прийняті рішення, вплив наслідків та пов'язаних з цим ризиків;
- орієнтація на комерційний успіх, що передбачає головним чином максимізацію прибутку, реалізацію своїх ідей та бачень стосовно пріоритетного напрямку розвитку господарської діяльності.

Вважаємо, що на сьогодні недоцільно давати певне авторське визначення терміну «суб'єкт малого підприємництва», оскільки в законодавстві його чітко визначено - це фізична особа-підприємець чи юридична особа, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Окрім того, вимагає більш пильної уваги і співвідношення термінів «суб'єкт малого підприємництва», «мале підприємство» та «малий бізнес». Як правильно зауважує А.В. Богаченко мале підприємництво є більш ширшим поняттям аніж мале підприємство, мале підприємництво може бути представлено як фізичною особою підприємцем так і юридичною особою, а мале підприємство – це тільки юридична особа [7, с. 21]. При цьому «малий бізнес» та «мале підприємництво» на сьогоднішній день використовуються переважно як синоніми. Водночас існують і інші позиції. Так, наприклад, Н.І. Копняк вважає за необхідне розмежовувати ці позиції. Автор вважає, що малий бізнес – це практична діяльність малих підприємницьких структур з метою отримання прибутку; а мале підприємництво – це явище в національній економіці, що описує відносини, встановлює взаємозв'язки, визначає функції та значимість малих підприємницьких структур [40, с. 83]. На підтвердження своєї позиції автор робить порівняльну характеристику суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів малого бізнесу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика суб'єктів малого підприємництва та суб'єктів малого бізнесу

Критерії порівняння	Суб'єкт малого підприємництва	Суб'єкт малого бізнесу
Основна мета	Задоволення соціальноекономічних потреб суспільства, постійне зростання ефективності, зростання рентабельності	Отримання стабільного прибутку (стабільного показника рентабельності)
Рушійна сила діяльності	Підприємець націлений на примноження капіталу шляхом застосування або	Підприємець націлений на успішний старт діяльності та примноження капіталу

Продовж. табл. 1.2

1	2	3
	створення новітніх розробок на власний ризик	шляхом підвищення доходу через розширення обсягів виробництва (розширення ринків збуту тощо)
Наявність найманих працівників	Обов'язкова - для підприємств (юридичних осіб), не обов'язкова - для підприємців (фізичних осіб)	
Функція найманих працівників	Реалізація підприємницьких здібностей, амбіцій, цілей шляхом виконання власних досліджень	Реалізація підприємницьких здібностей, амбіцій, цілей шляхом виконання дій, що доручені керівником

Складено на підставі [19].

В такому підході є сенс, але для мети нашого дослідження ця різниця не є принциповою.

На сьогодні актуальним є питання класифікації суб'єктів малого підприємництва. Окрім традиційного поділу, який зафіксований в законодавстві щодо віднесення до таких суб'єктів фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які відповідають встановленим законодавством критеріям, існує велика кількість підходів щодо їх поділу на види. Так, наприклад, А.В. Богаченко виокремлює мале промислове підприємництво, під яким вчений розуміє самостійну, ініціативну, систематичну на власний ризик господарську діяльність з виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг промислового характеру, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у вигляді юридичної особи чи фізичної особи-підприємця у порядку, встановленому законодавством, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ [7, с. 23]. Керуючись такою логікою можна виокремити різні види суб'єктів малого підприємництва за галузевою ознакою, наприклад: суб'єкт малого сільськогосподарського підприємництва, суб'єкт малого підприємництва в сфері послуг тощо.

Слід також зупинитися на значенні суб'єктів малого підприємництва в ринковій економіці. Воно має декілька проявів. В першу чергу слід відзначити, що мале підприємництво відображає реакцію суспільства на зміну соціальних умов і суспільного попиту, збільшуючи або зменшуючи кількість підприємців залежно від необхідності підвищення або зниження частки ринкових відносин в економічній системі.

Долучаємося до позиції Г.М. Мадриги, який вважає, що суб'єкти малого підприємництва відіграють важливу роль в економічному розвитку. Ця роль полягає в наступному:

- суб'єкти малого підприємництва є важелем для зміни структури економіки. Для них основний спонукальний мотив – можливість одержання прибутку. У зв'язку з цим вони завжди концентрують свої дії на розвитку перспективних напрямків господарської діяльності, віддача від яких може перевершити середні показники;

- розвиток суб'єктів малого підприємництва створює «поживне середовище» для конкуренції. Забезпечуючи освоєння перспективних виробництв, підприємці сприяють швидшому оновленню техніко-технологічної бази і номенклатури продукції фірми. Вони стимулюють господарську активність, підтримуючи конкуренцію й існуючий ринок;

- суб'єкти малого підприємництва можна вважати каталізатором економічного розвитку, який істотно впливає на структурну перебудову в економіці; збільшення обсягів виробництва і надання послуг; підвищення рівня попиту і пропозиції; стимулювання інвестиційної діяльності; прискорення темпів економічного розвитку національної економіки;

- суб'єкти малого підприємництва сприяють економії і раціональному використанню всіх ресурсів. Діяльність підприємця нерозривно зв'язана з господарським ризиком. Саме ця обставина є потужним стимулом економії ресурсів, вимагає від підприємця детального аналізу рентабельності проектів, відповідального ставлення до інвестицій, раціонального витрачання ресурсу,

найманню робочої сили;

– суб'єкти малого підприємництва забезпечують сильнодіючі стимули до високоєфективної праці. Здебільшого особистості, котрі мають власний бізнес і завдяки цьому сильніші спонукальні мотиви, більше зацікавлені в якісній і продуктивній праці, ніж наймані працівники [50, с. 158].

Окрім макроекономічного значення малого підприємництва слід звернути увагу і на мікроекономічне значення, яке полягає у перевагах, які можливі у випадку, коли створюються суб'єкти малого підприємництва. До них слід віднести наступні:

– економіко-виробнича перевага (проявляється у тому, що цей ринок є гнучким та динамічним, здатним швидко адаптуватися до мінливого середовища);

– соціально-економічна перевага (завдяки розвитку малого підприємництва створюються нові робочі місця та у зв'язку з цим вирішується низка соціальних питань);

– інституційна перевага (доступ до малого бізнесу та входження в цей сектор економіки є відкритим для громадян України);

– соціально-психологічна перевага (сприятливі умови ведення малого бізнесу підвищують мотивацію до праці та розвитку інноваційного потенціалу підприємств).

Водночас не можна обминути увагою і недоліки, які властиві суб'єктам малого підприємництва. До них слід віднести наступні:

– недостатня кількість фінансових коштів, що є наслідком використання лише власного капіталу або залучення позичкових коштів, що ускладнено кризовою економічною ситуацією та відсутністю цільової продуманої кредитної політики;

– низький рівень належного сировинного та технічного оснащення порівняно з великими підприємствами;

– високий рівень ризику банкрутства;

– серйозна залежність діяльності підприємства від монопольного

замовника або постачальника, що обмежує здатність до маневру;

– досить низька доля продукції виробництва на товарному ринку;

– високий рівень впливу ринкової кон'юнктури;

– сильний вплив зовнішніх економіко-кризових факторів порівняно з представниками середнього та великого бізнесу (інфляція, економічний спад, вплив монополії, нечесна конкуренція тощо).

1.2. Нормативно-правове регулювання та концептуальні основи фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва

В основі складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва лежать певні концептуальні основи. Так, наприклад, в Концептуальній основі фінансової звітності [39] обґрунтовано, що оскільки фінансові звіти складаються багатьма суб'єктами господарювання і надаються зовнішнім користувачам у різних країнах світу, можуть виглядати подібними але відрізняються один від одного, використовують різні елементи, для того щоб зменшити ці розбіжності шляхом гармонізації регулюючих положень, стандартів бухгалтерського обліку та процедур, розроблено відповідні засади, які мають враховуватися при складанні фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. Ці засади враховуються і в процесі нормативно-правового регулювання складання фінансової звітності.

Однак перед тим, як розглянути особливості нормативно-правового регулювання складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, відзначимо, що до нього можна підходити двояко. Нормативно-правове регулювання можна досліджувати згідно з юридичною силою нормативно-правових актів, які регулюють процедуру складання

фінансової звітності. У цьому випадку уся система нормативно-правових актів виглядає наступним чином (рис. 1.3).

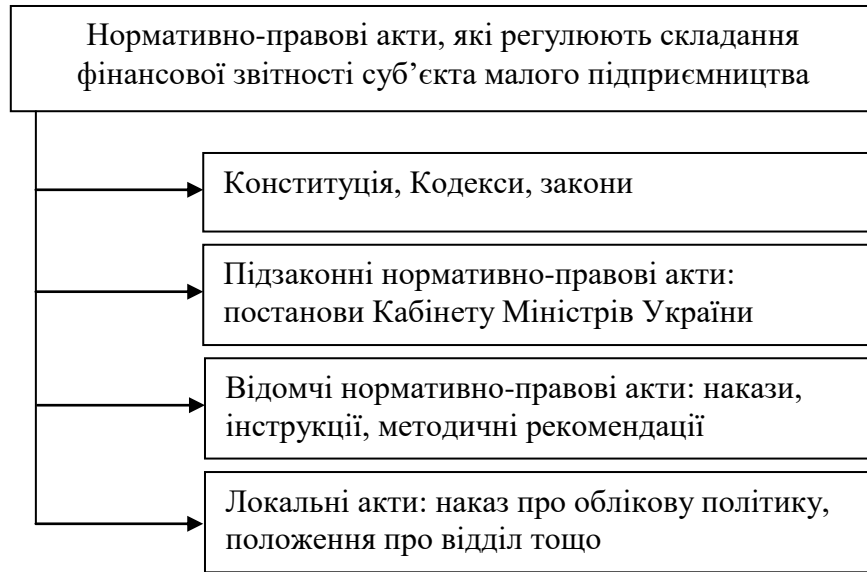

Рис. 1.3. Рівні нормативно-правових актів, що регулюють складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва за юридичною силою

Складено на підставі [19; 33; 38; 39; 56; 58; 59; 67-73; 76-83; 97]

Окрім того, можливо застосувати й інший підхід, ніж представлений на рис. 1.3. Відобразимо його також графічно (рис. 1.4).

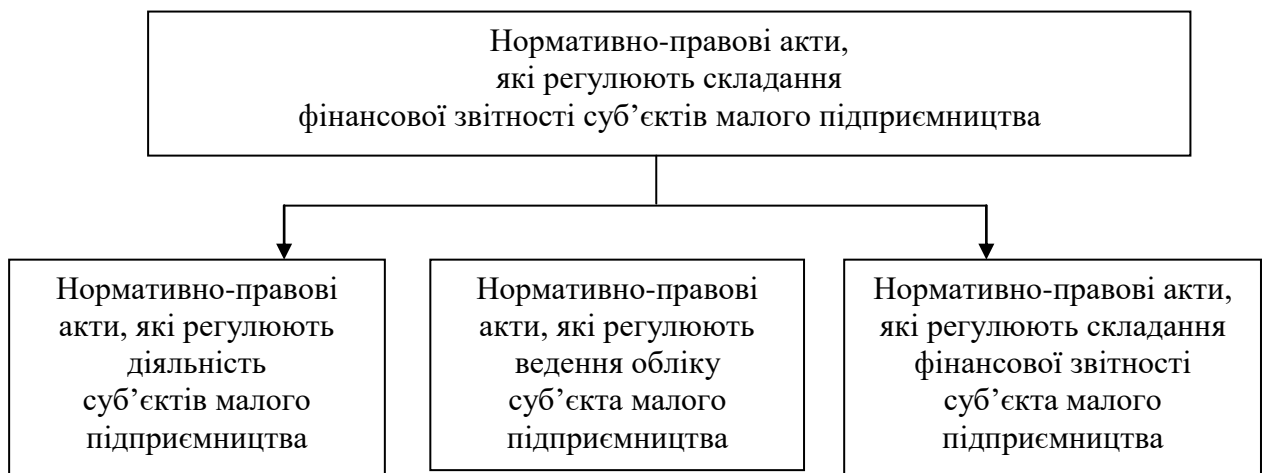

Рис. 1.4. Групування нормативно-правових актів, що регулюють складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва за змістом

Складено на підставі [19; 33; 38; 39; 56; 58; 59; 67-73; 76-83; 97]

Так, відповідно до ст. 13 Конституції України, держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Ст. 42 Конституції України проголошує, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом [38]. Тобто суб'єктом малого підприємництва в Україні може стати будь-хто.

Цивільний кодекс України не містить вимог щодо звітності малих підприємств, але регулює договірні відносини, на підставі яких суб'єкти підприємницької діяльності здійснюють господарські операції та відображають їх в обліку [97]. Окрім того, він чітко фіксує процедури реєстрації юридичних осіб та суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, Йому в цьому допомагає Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» [77].

Важливе місце в системі діяльності суб'єктів малого підприємництва та складання ними фінансової звітності відграє Податковий кодекс України [68]. Його норми регулюють спрощену систему оподаткування, яку можуть обрати суб'єкти підприємницької діяльності, а також загальну систему оподаткування, методику складання, строки складання та здачі податкової звітності.

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами. Крім того, він встановлює критерії, за якими суб'єкти підприємництва відносяться до категорії малих. Господарський кодекс України визначає засади господарювання в Україні, встановлює загальні принципи господарювання і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та

здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Згідно з п. 8 ст. 19 Господарського кодексу України усі суб'єкти господарювання, у тому числі й суб'єкти малого підприємництва, зобов'язані вести первинний (оперативний) облік результатів своєї роботи, складати та подавати відповідно до вимог закону статистичну інформацію та інші дані, визначені законом, а також вести (крім громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які провадять господарську діяльність і зареєстровані відповідно до закону як підприємці) бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством [19].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. В ст. 3 Закону визначено, що метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [76].

Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [76] передбачено самостійний вибір форми організації бухгалтерського обліку:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності

безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах.

В процесі обліку суб'єкти малого підприємництва користуються наступними нормативними документами:

– Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затвердженими Наказом Міністерства фінансів України від 25.06.2003р. №422 [79];

– Методичними рекомендаціями із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затвердженими Наказом Міністерства фінансів України від 15.06.2011р. №720 [78].

В ч. 3 ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вказується, що для суб'єктів малого підприємництва, національними Положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати [76].

Найважливішим нормативним актом, який регулює складання фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71].

Норми цього Положення (стандарту) застосовуються (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності):

1) для складання Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва:

- суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами, які визнані такими відповідно до законодавства (крім тих, які складають Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва);

- представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності.

2) для складання Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого

підприємництва:

- суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства;

- суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами, що відповідають критеріям мікропідприємництва.

Новостворені підприємства та підприємства, які за результатами діяльності за минулий рік відповідають критеріям, наведеним вище, застосовують Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» у поточному (звітному) році [71]. Якщо підприємство за результатами діяльності протягом року втратило ознаки відповідності критеріям, наведеним вище, то фінансовий звіт таким підприємством складається за звітний період, у якому це відбулось, і подальші періоди поточного (звітного) року відповідно до Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [80].

Суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не зареєстровані платниками податку на додану вартість, можуть систематизувати інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, в реєстрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису.

Відповідно до положень ст. 13 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік [76]. Періодична звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року.

Підприємства зобов'язані подавати квартальну та річну фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, якщо інше не передбачено законодавством.

Органам виконавчої влади та іншим користувачам фінансова звітність подається відповідно до законодавства.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності», квартальна фінансова звітність (крім зведеної та консолідованої) подається підприємствами відповідним органам, не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна - не пізніше 28 лютого наступного за звітним року.

Квартальна або річна фінансова звітність подається підприємствами органів Державної фіскальної служби України у строки, передбачені для подання декларації з податку на прибуток підприємств [81].

Таким чином, платники податку на прибуток подають фінансову звітність разом з податковою декларацією, що передбачено п. 46.2 Податкового кодексу України, а малі підприємства (тобто суб'єкти малого підприємництва) не подають квартальної фінансової звітності (пункт 46.2 Податкового кодексу України), окрім випадку, коли платник авансових внесків збитковий у I кварталі звітного року і бажає скористатися правом не сплачувати авансових внесків, тоді він подає декларацію разом із фінансовою звітністю за I квартал такого поточного року [68].

Крім цього, складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва регулюється іншими Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (наприклад, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [69] визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, а Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [70] визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності), Планом рахунків бухгалтерського обліку

активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [67], Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [33].

Зазначимо, що суб'єкти малого підприємництва на спрощеній системі оподаткування можуть застосовувати Спрощений план рахунків або вести облік без застосування плану рахунків та подвійного запису [83].

Узагальнюючи законодавчі та нормативно-правові акти щодо порядку підготовки та подання фінансової звітності малими підприємствами, представимо їх у вигляді табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють порядок підготовки та подання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва

№з/п	Нормативне джерело	Питання, що розкривається
1	Конституція України [38]	Закон визначає загальні умови для ведення бізнесу, має найвищу юридичну силу
1.	Господарський кодекс України [19]	Кодекс визначає критерії віднесення суб'єктів підприємництва до малих, встановлює обов'язок малого підприємства подавати фінансову звітність
2.	Цивільний кодекс України [97]	Кодекс регулює договірні правовідносини, визначає умови реєстрації фізичних осіб як підприємців та юридичних осіб
3.	Податковий кодекс України [68]	Кодекс визначає принципи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, а також порядку подання фінансової та податкової звітності
4.	Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [77]	Закон регулює процедуру реєстрації юридичних та фізичних осіб-підприємців, які відносяться до категорії малих
5.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [76]	визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, регулює процеси організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на малих підприємствах.
6.	Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку	Визначають порядок застосування суб'єктами малого підприємництва реєстрів бухгалтерського обліку

	малими підприємствами [79; 78]	
7.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [80]	визначає зміст та форму фінансових звітів та загальні вимоги до розкриття їх статей
8.	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25	встановлює зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу

Продовж. табл. 1.3

№з/п	Нормативне джерело	Питання, що розкривається
	«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71]	(форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення їх статей
9.	Порядок подання фінансової звітності [81]	Визначає строки та порядок подання фінансової звітності суб'єктом малого підприємництва
10.	План рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [67]	встановлює перелік синтетичних та аналітичних рахунків, дані стосовно яких використовуються в процесі складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва
11.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [33]	визначає рекомендації щодо використання плану рахунків в обліку, на підставі чого складається фінансова звітність
12.	Спрощений план рахунків бухгалтерського обліку [83]	встановлює спрощений перелік синтетичних та аналітичних рахунків, дані стосовно яких використовуються в процесі складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва

Складено на підставі [19; 33; 38; 39; 56; 58; 59; 67-73; 76-83; 97]

Таким чином, процедура складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва регламентується цілою низкою нормативно-правових актів.

1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи ПрАТ «Парус»

Приватне акціонерне товариство «Парус» було створене 02.09.1994 р. і зареєстроване Виконавчим комітетом Херсонської міськради. Підприємство розташовано за адресою: 73014, м. Херсон, вул. Суворова, 4.

У відповідності зі Статутом, витяг з якого представлено в Додатку А, метою діяльності Товариства є більш ефективне використання своїх ресурсів з метою отримання прибутків для наступного його розподілу відповідно до рішення загальних зборів акціонерів. Предмет діяльності ПрАТ «Парус» в Статуті розкритий досить широко та включає біля 20 видів діяльності. Проте серед видів діяльності, які прописані у витягу з державного реєстру (Додаток Б) включено наступні:

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;

47.53 Роздрібна торгівля килимами, килимовими виробами, покриттям для стін і підлоги в спеціалізованих магазинах;

47.59 Роздрібна торгівля меблями, освітлювальним приладдям та іншими товарами для дому в спеціалізованих магазинах;

47.71 Роздрібна торгівля одягом у спеціалізованих магазинах;

47.72 Роздрібна торгівля взуттям і шкіряними виробами в спеціалізованих магазинах;

52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту;

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Наразі підприємство спеціалізується на здаванні в оренду власного нерухомого майна і майже не займається іншими видами діяльності, які передбачені як в Статуті, так і зареєстровані згідно з КВЕД.

Товариство створене зі статутним капіталом в 442 279,00 грн., який поділений на 5858 шт. простих іменних акцій номінальною вартістю 75,50

грн. кожна.

Оскільки підприємство відноситься до акціонерних товариств, то вищим органом управління ПрАТ «Парус» є загальні збори, які скликаються один раз на рік. В проміжках між зборами управління товариством здійснює наглядова рада. Окрім того, у Товаристві утворюється та обирається одноосібний виконавчий орган – Директор, який здійснює адміністративно-розпорядче та господарське керівництво поточною діяльністю ПрАТ «Парус», організовує виконання рішень загальних зборів та Ради, представляє Товариство у його відносинах з третіми особами в межах повноважень, визначених цим статутом. Та виконує інші повноваження, пов’язані з оперативним управлінням.

Для перевірок господарсько-фінансової діяльності виконавчого органу Товариства, його управлінь, дочірніх підприємств, філій загальними зборами акціонерів обирається ревізійна комісія, та може залучатися незалежний аудитор. Організаційна структура підприємства представлена на рис. 1.5.

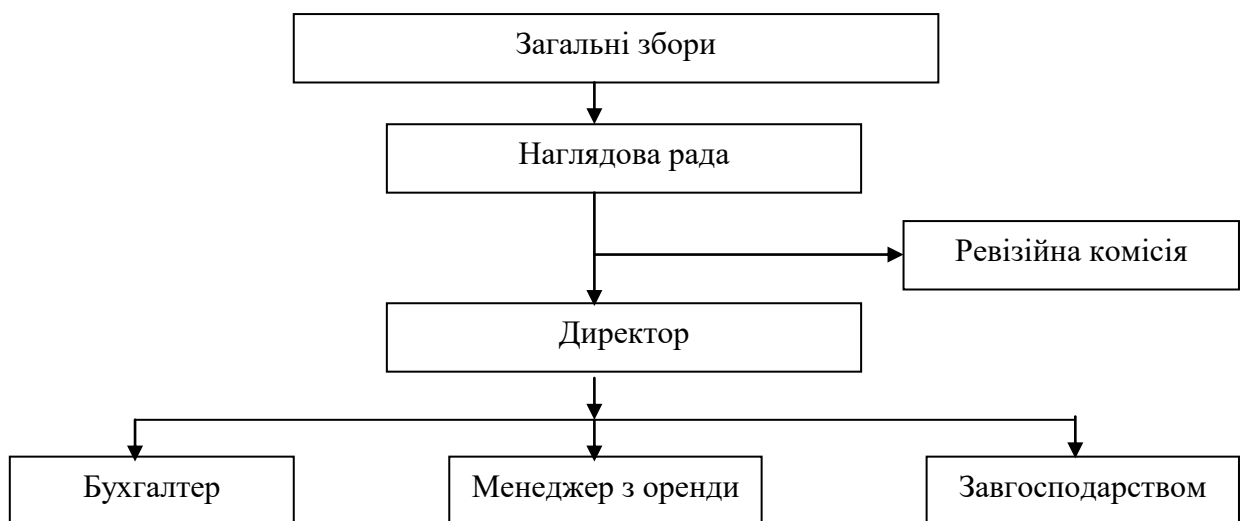

Рис. 1.5. Організаційна структура ПрАТ «Парус»

Середньорічна чисельність працівників на підприємстві складає в останні два роки 4 особи, що впливає на організаційну структуру, представлену на рис. 1.5.

Для більш повної характеристики ПрАТ «Парус» на підставі даних фінансової звітності, яка представлена в Додатках В, Д, Е проведено аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ПрАТ «Парус». Результати проведеного аналізу представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

**Основні фінансово-економічні показники діяльності
ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.**

Показники	2016	2017	2018	Відхилення (±)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1. Капітал					
1. Капітал (станом на кінець періоду), тис. грн	1 703,2	2 557,7	3 732,7	854,5	1 175,0
1.1. Власний капітал:	1 678,2	2 529,8	3 701,6	851,6	1 171,8
- у тому числі власний оборотний капітал	858,1	1 317,5	1 961,1	459,4	643,6
Нерозподілений прибуток або непокриті збитки	1 235,9	2 087,5	3 259,3	851,6	1 171,8
1.2. Позиковий капітал	25,0	27,9	31,1	2,9	3,2
- у тому числі поточні зобов'язання за розрахунками	25,0	27,9	31,1	2,9	3,2
2. Ресурси					
Середньорічна вартість основних засобів	752,0	1 016,2	1 476,4	264,3	460,2
Середньорічна вартість оборотних активів	749,8	1 114,3	1 668,8	364,5	554,6
- у тому числі: запасів	9,6	0,2	2,35	-9,4	2,2
2.3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	5	4	4	-1,0	0,0
3. Економічні показники					
3.1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн	1 706,3	2 250,6	2 361,4	544,3	110,8
3.2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	657,7	725,4	923,0	67,7	197,6
3.3. Прибуток (збиток), тис. грн:					
від операційної діяльності, тис. грн	411,4	840,1	1124,4	428,7	284,3
3.4. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	393,7	851,6	1 171,8	457,9	320,2
3.5. Продуктивність праці, тис. грн	341,3	562,7	590,4	221,4	27,7
3.6. Рентабельність продажу, %	23,07	37,84	49,62	14,8	11,8
3.7. Фондовіддача, грн/грн	2,269	2,215	1,599	-0,054	-0,616
4. Фінансові показники					
Коефіцієнт автономності	0,985	0,989	0,992	0,004	0,003
Коефіцієнт маневреності	0,511	0,521	0,53	0,010	0,009
Коефіцієнт фінансової залежності	0,015	0,011	0,008	-0,004	-0,003

З даних табл. 1.4 можна зробити висновки, що динаміка вартості капіталу ПрАТ «Парус» свідчить про розширення господарської діяльності – якщо в 2016 р. вартість капіталу складала 1703,2 тис. грн., то в 2017 р. вона зросла на 854,5 тис. грн., а в 2018 р. – ще на 1175 тис. грн. і досягла рівня в 3732,7 тис. грн. Такого зростання було досягнуто за рахунок зростання вартості власного капіталу, яка зросла в 2017 р. на 851,6 тис. грн., а в наступному році – ще на 1171,8 тис. грн. Зазначимо, що зростання вартості власного капіталу обумовлена, в першу чергу, зростанням нерозподіленого прибутку, вартість якого зросла в 2017 р. на 851,6 тис. грн., а в 2018 р. порівняно з 2017 р. – на 1171,8 тис. грн. При цьому вартість позикового капіталу незначна – і складає в 2018 р. – 31,1 тис. грн., що на 3,2 тис. грн. вище ніж в 2017 р. Причому уся вартість позикового капіталу - це поточні зобов'язання.

Далі необхідно звернути увагу на ресурси підприємства, В 2016 р. середньорічна вартість основних засобів підприємства склала 752 тис. грн. В подальшому вона мала чітку тенденцію до зростання. В 2017 р. вона зросла на 264,3 тис. грн., а в 2018 р. – ще на 460,2 тис. грн. Це означає, що керівництво підприємства вкладає кошти у зміцнення матеріальної бази підприємства, що логічно обумовлене наданням приміщень в оренду.

Середньорічна вартість оборотних активів підприємства також мала чітку тенденцію до зростання. В 2016 р. їх вартість складала 749,8 тис. грн. В 2017 р. вона зросла на 364,5 тис. грн., а в 2018 р. – ще на 554,6 тис. грн. Зазначимо, що вартість запасів на підприємстві незначна, що також обумовлене специфікою діяльності.

Середньоспискова чисельність персоналу майже незмінна і складає в 2017-2018 рр. 4 особи.

В 2016 р. на підприємстві було отримано чистого доходу від реалізації послуг на суму 1706,3 тис. грн. В 2017 р. цей показник зріс на 544,3 тис. грн. Але в 2018 р. зростання чистого доходу уповільнилося – було отримано виручку в розмірі 2361,4 тис. грн., що на 110,8 тис. грн. вище ніж у 2017 р.

при цьому собівартість наданих послуг постійно зростала. Якщо в 2016 р. собівартість склала 657,7 тис. грн., то в 2017 р. вона зросла на 67,7 тис. грн., а в 2018 р. – ще на 197,6 тис. грн.

Слід зазначити, що діяльність підприємства є прибутковою, В 2016 р. було отриманого чистого прибутку на суму 393,7 тис. грн. В 2017 р. цей показник зріс на 457,9 тис. грн., а в 2018 р. – ще на 320,2 тис. грн. В свою чергу це впливає і на показники ефективності діяльності ПрАТ «Парус». Так, рентабельність продажу в 2016 р. склала 23,07%, а в 2017 р. зросла на 14,8%, в 2018 р. вона вже була на рівні 49,62%. Аналогічно зростала і продуктивність праці – якщо в 2016 р. вона була на рівні 341,3 тис. грн., то в 2017 р. – вже 562,7 тис. грн. на особу, а в 2018 р. зросла ще на 27,7 тис. грн. і склала 590,4 тис. грн. Водночас, доцільно відзначити наявність тенденції до скорочення фондівіддачі. Якщо в 2016 р. вона була на рівні 2,269 грн. на кожен гривну основних засобів, то в 2017 р. скоротилася на 0,054 грн., а в 2018 р. – ще на 0,616 грн. і склала 1,599 грн. Це обумовлене зростанням вартості основних засобів.

Фінансові показники свідчать про надзвичайно високий рівень автономності підприємства – на рівні 0,985 в 2016 р. та 0,992 в 2018 р. Це обумовлене високою часткою вартості власного капіталу в структурі капіталу підприємства. Відповідно і обернений показник - фінансової залежності знаходиться на досить низькому рівні та зменшується в динаміці.

Коефіцієнт маневреності показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом компанії. Значення показника говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним вважається значення 0,1 і вище. В нашому випадку даний показник в 2016 р. склав 0,511 і в динаміці мав чітку тенденцію до зростання. Позитивне значення свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

ПрАТ «Парус» здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також складає фінансову, податкову та статистичну звітність та подає її у встановленому порядку органам державного контролю. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня його реєстрації на підставі первинних документів за допомогою рахунків та подвійного запису.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника відповідно до законодавства та установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

На ПрАТ «Парус» введено до штату підприємства посаду бухгалтера. Відповідно бухгалтерський облік на підприємстві ведеться бухгалтером, на якого покладено обов'язки:

- вести фінансові, матеріальні, виробничі, господарські розрахунки та баланси, використовуючи для цього інструментальні та комп'ютеризовані обчислювальні засоби та системи;
- обліковувати кошти, фонди, послуги, матеріали, реєструвати затрати на надання послуг;
- узгоджувати рахунки та одиниці обліку, готує початкові та пробні варіанти розрахунків балансу, вносити записи в бухгалтерські книги про виробничі, управлінські, організаційні, господарські та інші затрати на планові і поточні цілі;
- подавати до розгляду і схвалення проекти записів у розрахунковій документації;
- готувати дані та форми документів для розрахунків з банками;
- вести інвентарні списки, довіреності, накладні, переліки зобов'язань,

цінних паперів тощо;

- оформляти платежі за матеріальні, комунальні та інші послуги;
- співпрацювати з митними, фіскальними, казначейськими органами, торговельними, посередницькими організаціями та іншими клієнтами;
- нараховувати заробітну плату, переказувати кошти за виконані роботи, веде інші розрахунки з працівниками, громадянами та юридичними особами за встановленими нормами відповідно до чинного господарського законодавства;
- виконувати окремі службові доручення свого безпосереднього керівника.

Облік на підприємстві ведеться централізовано. Для ведення обліку обрано комп'ютеризовану форму. Автоматизація здійснюється за допомогою бухгалтерської програми «1С: Бухгалтерія 7.7. Бухгалтерія для України. Базова версія».

Облікова політика підприємства визначена наказом № 2 від 5 січня 2018 року (Додаток Ж). Цей наказ передбачає дотримання підприємством єдиної методики відображення господарської операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності.

В наказі про облікову політику затверджено перелік первинних документів, які застосовуються підприємством у практичній діяльності й офіційно затверджені відповідними державними органами (у додатку до цього наказу), а також затверджено форми первинних облікових документів (зведених первинних документів), які застосовуються підприємством у практичній діяльності, але не затверджені відповідними державними органами (у додатку до цього наказу). Недоліком наказу є відсутність додатків до нього, хоча в самому наказі існують посилання на відповідні додатки.

В Наказі також затверджено робочий план рахунків із використанням

рахунків першого, другого та третього порядків, визначено основні положення щодо проведення інвентаризації активів та зобов'язань. В Наказі також багато уваги приділяється принципам і методам відображення у бухгалтерському обліку окремих активів і господарських операцій, особливостям виправлення помилок і зміни у фінансових звітах.

Для покращення організації обліку в Наказі про облікову політику доцільно:

- розробити відповідні додатки, на які йде посилання в наказі (навести в додатку робочий план рахунків, графік документообігу, перелік облікових реєстрів, що застосовуються);

- структурувати наказ про облікову політику (окремо створити розділ для управлінського та податкового обліку).

Загалом, дослідження постановки обліку на підприємстві свідчить про її відповідність чинному законодавству та особливостям фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Парус».

Висновки за розділом 1

Узагальнення різних підходів до визначення суб'єкта малого підприємництва дозволило зробити висновок про доцільність використання в практиці визначення, яке наводиться в нормах Господарського кодексу України, за яким під цим терміном доцільно розуміти фізичну особу-підприємця чи юридичну особу, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро, визначену за середньорічним курсом НБУ. В складі таких суб'єктів

виокремлюють суб'єктів мікропідприємництва. Окрім того, таких суб'єктів можна поділити за галузевою ознакою. Значення суб'єктів малого підприємництва дуже велике, оскільки саме вони є каркасом розвитку економічної системи.

Нормативно-правове регулювання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва – це регламентація правовими нормами, закріпленими в нормативно-правових актах, процедури складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. Основними нормативними актами, які регулюють складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, є Конституція України, Господарський, Цивільний, Податковий кодекси, Закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» та інші нормативні акти.

ПрАТ «Парус» було організовано в 1994 р. Підприємство спеціалізується на наданні приміщень в оренду. Вищим органом управління ПрАТ «Парус» є загальні збори, між ними керування здійснюється наглядовою радою, ревізійною комісією та директором. Чисельність персоналу 4 особи. Проведений аналіз засвідчив, що вартість капіталу зростає. В структурі капіталу переважає власний капітал, що забезпечує високу автономність. Зростають і середньорічна вартість основних засобів та оборотних активів, обсяги чистого доходу. Діяльність підприємства прибуткова, обсяги чистого прибутку зростають в динаміці. Зростає і продуктивність праці, рентабельність продажу, однак зменшується фондівіддача.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться централізовано бухгалтером. Для ведення обліку обрана автоматизована форма.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1. Зміст, структура, інформаційне забезпечення та порядок складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва за національними стандартами

ПрАТ «Парус» відноситься до категорії суб'єктів малого підприємництва, оскільки відповідає критеріям, які встановлені Господарським кодексом України. Порівняння цих критеріїв з фактичним станом представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Відповідність ПрАТ «Парус» критеріям суб'єкта малого підприємництва за нормами Господарського кодексу України

Критерій	Господарський кодекс України	ПрАТ «Парус»
Організаційно-правова форма	Юридична особа або фізична-особа підприємець	Юридична особа, приватне акціонерне товариство
Чисельність працівників	До 50 осіб	4 особи
Річний дохід	До 10 млн. євро або за середньорічним курсом НБУ в 2018 р. 10млн. євро*3244 грн/євро = 32440 млн. грн.	2361,4 млн. грн.

Складено на підставі [19]

Таким чином, згідно з даними табл. 2.1 ПрАТ «Парус» відноситься до категорії суб'єктів малого підприємництва. Однак слід враховувати і положення Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (п. 2 ст. 2 Закону). При цьому до малих підприємств суб'єкти малого підприємництва можуть-бути віднесені лише тоді, коли вони не відповідають критеріям для мікропідприємств і показники яких на дату

складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв, які визначені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Відповідність ПрАТ «Парус» критеріям суб'єкта малого підприємництва за нормами Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Критерій	Малі підприємства	ПрАТ «Парус»	Мікропідприємства
Балансова вартість активів	До 4 млн. євро, або 4 млн. євро*3244 грн/євро=12976 млн. грн.	3 732,7 млн. грн. ←	До 350 тис. євро або 0,35 млн. євро *3244 грн/євро = 1135,4 млн. грн.
Чисельність працівників	До 50 осіб	4 особи →	До 10 осіб
Річний чистий дохід	До 8 млн. євро або за середньорічним курсом НБУ в 2018 р. 8 млн. євро *3244 грн/євро = 25952 млн. грн.	2361,4 млн. грн. ←	До 700 тис. євро або 0,7 млн. євро *3244 грн/євро = 2270,8 млн. грн.

Складено на підставі [76]

Виходячи з даних табл. 2.2 ПрАТ «Парус» не відноситься до мікропідприємств, а належить до малих підприємств (не менше 2 критеріїв відповідають вимогам саме малих підприємств – балансова вартість активів та річний чистий дохід). В свою чергу, це означає, що фінансова звітність ПрАТ «Парус» складається у відповідності з Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71], яке передбачає заповнення суб'єктом малого підприємництва:

Балансу (форма № 1-м);

Звіту про фінансові результати (форма № 2-м).

Зазначимо, що обидві форми об'єднані в одну під назвою «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва».

Структура фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва представлена на рис. 2.1. Ф. № 1-м Баланс суб'єкта малого підприємництва

відрізняється від ф. № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) скороченням окремих рядків. Це обумовлено тим, що його пристосовано під Спрощений План рахунків, а тому він має менше статей, дані в яких більш узагальнені. При цьому коди рядків збережені.

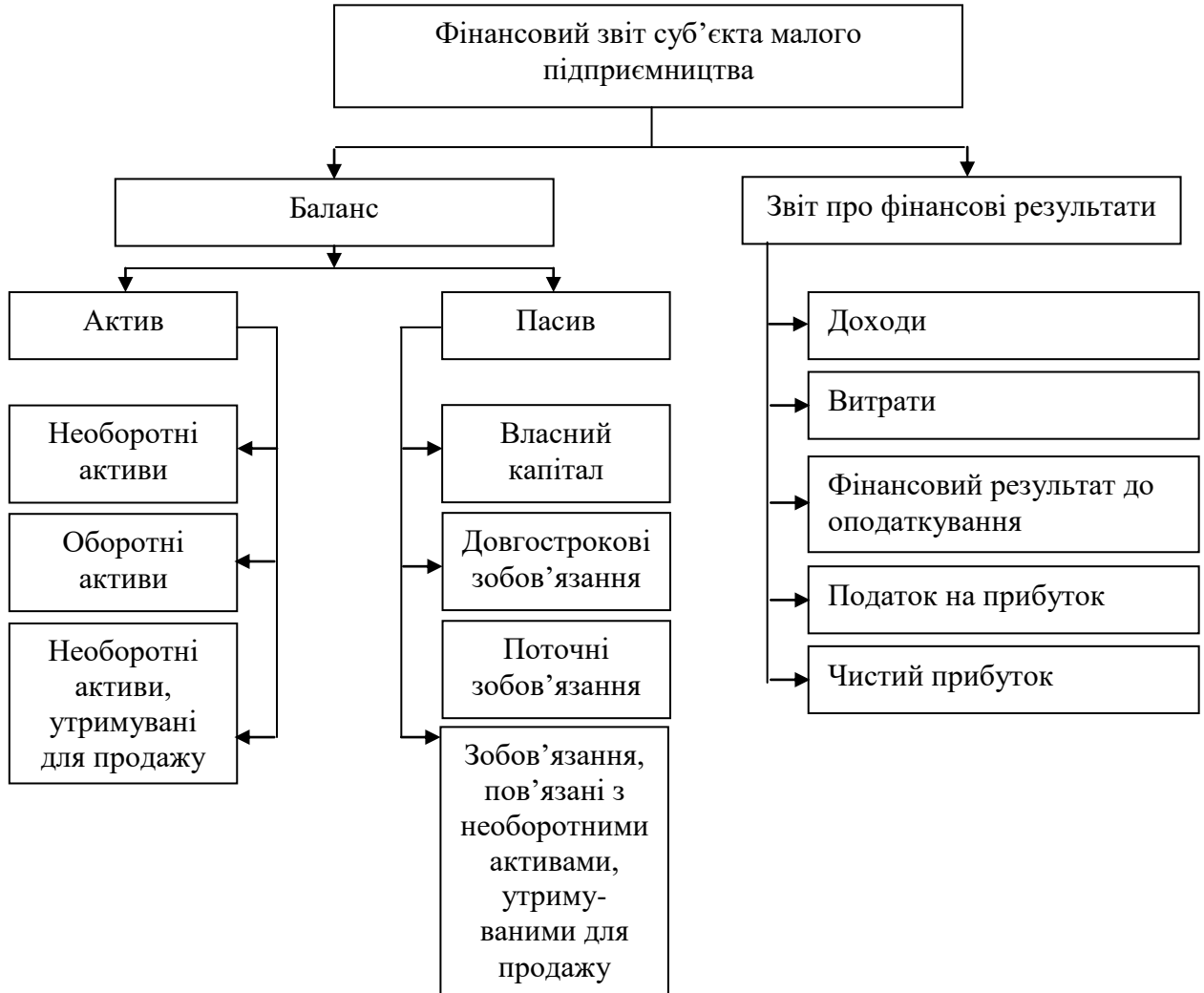

Рис. 2.1. Структура фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, який використовується ПрАТ «Парус»

З рис. 2.1 видно, що у балансі ПрАТ «Парус» відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу.

В преамбулі Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва на ПрАТ «Парус» зазначається назва підприємства, організаційно-правова форма власності, вид економічної діяльності, середня кількість працівників,

одиниця виміру, адреса та телефон, коди ЄДРПОУ, КОАТУУ, КОПФГ, КВЕД.

ПрАТ «Парус» зазначає у річному звіті середню кількість працівників, яку визначають у порядку, установленому спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Алгоритм складання розділу «Необоротні активи» активу Балансу представлено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Алгоритм складання розділу 1 «Необоротні активи» активу Балансу суб'єкта малого підприємства

Назва рядка	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Основні засоби:	1010	У статті 1010 наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу, довірчого управління об'єктів і орендованих цілісних державних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість інших необоротних матеріальних активів, державні (казенні) та комунальні підприємства відображають вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління, та об'єктів інвестиційної нерухомості. У цій статті також наводиться вартість нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів та незавершені капітальні інвестиції. Показник статті 1010 розраховується як різниця між первісною вартістю вказаних необоротних активів і сумою їх зносу на дату балансу, тобто: ст. 1011 - ст. 1012.
первісна вартість	1011	У статті 1011 наводиться окремо первісна вартість основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів: сальдо Дт 10 (крім субрахунку 10 у частині інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю), 15, 16 (крім субрахунку 16 у частині довгострокових біологічних активів, що обліковуються за справедливою вартістю)
Знос	1012	У статті 1012 наводиться нарахована в установленому порядку сума зносу основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів: сальдо Кт 13. Дані в рядку 1012 вказуються в дужках.
Інші необоротні активи	1090	У статті 1090 наводяться суми інших необоротних активів, у тому числі довгострокові фінансові інвестиції. Інші необоротні активи відображаються за первісною вартістю (історичною собівартістю): сальдо Дт 14, 18; Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, потрібно відображати у складі інших необоротних активів, тобто у статті 1090, а не у статті 1165
Усього за розділом I	1095	У статті 1095 відображається загальна сума за розділом I, яка розраховується за формулою: ст. 1010 + ст. 1090.

На підставі алгоритму, який наведено в табл. 2.3 заповнюється розділ «Необоротні активи» активу Балансу ПрАТ «Парус». Водночас на підприємстві відсутні інші необоротні активи. Облік основних засобів і нематеріальних активів та нарахування амортизації здійснюються відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [72] та 8 «Нематеріальні активи» [73].

Алгоритм складання розділу «Оборотні активи» активу Балансу представлено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Алгоритм складання розділу 2 «Оборотні активи» активу Балансу суб'єкта малого підприємництва

Назва рядка	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Запаси	1100	У статті 1100 відображається вартість запасів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектувальних виробів, запасних частин, тари (крім інвентарної), будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для використання в ході нормального операційного циклу. У цій статті також наводяться витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), валова заборгованість замовників за будівельними контрактами, поточні біологічні активи, готова продукція, сільськогосподарська продукція: сальдо Дт 20, 21, 23, 26
Поточна дебіторська заборгованість	1155	У статті 1155 відображається фактична заборгованість покупців або замовників за реалізовані їм продукцію, товари, роботи або послуги, включаючи забезпечену вексями, інших дебіторів, а також відображається заборгованість засновників з формування статутного капіталу, визнана дебіторська заборгованість казначейських, фінансових і податкових органів, державних цільових фондів, зокрема за розрахунками з тимчасової непрацездатності: сальдо Дт 37, 64 (крім податкового кредиту та податкових зобов'язань), 66, 68; Заборгованість працівників перед підприємством за операціями з оплати праці наводиться у статті 1155, а не у статті 1630 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці».
Грошові кошти та їх еквіваленти:	1165	У статті 1165 відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземних валютах: сальдо Дт 30 (в частині грошових коштів), 31; Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом операційного циклу внаслідок

Продовж. табл. 2.4

Назва рядка	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
		обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи у статті 1090.
Інші оборотні активи	1190	У статті 1190 наводяться суми оборотних активів, які не включені до згаданих вище статей розділу «Оборотні активи» (тобто не включені до статей 1100, 1155, 1165), зокрема, поточні фінансові інвестиції: сальдо Дт 30 (в частині грошових документів), 35, 64 (в частині податкових зобов'язань та податкового кредиту);
Усього за розділом II	1195	У статті 1195 відображається загальна сума за розділом II, яка розраховується за формулою: ст. 1100 + ст. 1155 + ст. 1165 + ст. 1190.
Баланс	3100	У статті 1300 відображається загальний підсумок активу балансу: ст. 1095 + ст. 1195.

На ПрАТ «Парус» запаси займають дуже незначну частку, тому їх склад не розшифровується. Не заповнюється і строчка «Інша поточна дебіторська заборгованість», але заповнюється строчка «Витрати майбутніх років» (на початок 2018 р. вони склали 1,5 тис. грн.), а на кінець дорівнювали 0.

Алгоритм складання розділу «Власний капітал» пасиву Балансу представлено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Алгоритм складання розділу 1 «Власний капітал» пасиву Балансу суб'єкта малого підприємства

Назва розділу	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Капітал	1400	У статті 1400 наводиться сума фактично внесеного засновниками (власниками) статутного капіталу підприємства. Також відображається вартість безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб необоротних активів та інші види додаткового капіталу. У цій статті також наводяться сума пайового капіталу (пайових внесків) членів споживчого товариства, спілок та інших організацій, внески засновників підприємства понад статутний капітал, сума резервного капіталу: сальдо Кт 40
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	У статті 1420 відображається сума нерозподіленого прибутку або непокритого збитку: сальдо 44 (в частині нерозподіленого прибутку або непокритого збитку); У статті 1420 сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.
Усього за розділом I	1495	У статті 1495 відображається загальна сума за розділом I, яка розраховується за формулою: ст. 1400 + ст. 1420 (- ст. 1420).

Алгоритм складання розділів «Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення» та «Поточні зобов'язання» пасиву Балансу представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Алгоритм складання розділу 2 «Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення» та 3 «Поточні зобов'язання» пасиву Балансу суб'єкта малого підприємництва

Назва розділу	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	У статті 1595 наводиться сума заборгованості підприємства банкам за отримані від них кредити, яка не є поточним зобов'язанням, сума довгострокової заборгованості підприємства за зобов'язаннями щодо залучення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки, та за іншими довгостроковими зобов'язаннями. У цьому розділі відображається сума залишку коштів цільового фінансування і цільових надходжень, які отримані з бюджету та з інших джерел, у тому числі коштів, вивільнених від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток підприємств, а також суми забезпечення для відшкодування наступних витрат і платежів (на виплату відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо): сальдо Кт 47, 48, 55
III. Поточні зобов'язання		
Короткострокові кредити банків	1600	У статті 1600 відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками щодо отриманих від них короткострокових позик. Зобов'язання за кредитами банків наводяться у балансі з урахуванням належної до сплати на кінець звітного періоду суми процентів за їх користування. У цій статті також наводяться суми зобов'язань, які утворилися як довгострокові, але з дати балансу підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців: сальдо Кт 31 (овердрафт), 68 (в частині кредитів і відсотків за ними)
Поточна кредиторська заборгованість за:		
товари, роботи, послуги	1615	У статті 1615 відображається сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену векселями. У цій статті також відображається заборгованість постачальникам за невідфактуровані поставки і розрахунки з надлишку товарно-матеріальних цінностей, який встановлено при їх прийманні: сальдо Кт 68
розрахунками з бюджетом	1620	У статті 1620 відображається заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи суму податку з працівників підприємства: сальдо Кт 64

Продовж. табл. 2.6

Назва розділу	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
розрахунками зі страхування	1625	У статті 1625 відображається сума заборгованості з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуального страхування його працівників: сальдо Кт 64 в частині розрахунків зі страхування
з оплати праці	1630	У статті 1630 відображається заборгованість за нарахованою, але ще не сплаченою сумою оплати праці, а також за депонованою заробітною платою: сальдо Кт 66.
Інші поточні зобов'язання	1690	У статті 1690 відображаються суми зобов'язань, які не включені до наведених вище статей розділу «Поточні зобов'язання» (тобто не включені до статей 1600, 1615, 1620, 1625, 1630), зокрема заборгованість за одержаними авансами, заборгованість засновникам у зв'язку з розподілом прибутку, заборгованість пов'язаним сторонам, сума валової заборгованості замовникам за будівельними контрактами: сальдо Кт 37, 64 (в частині податкового кредиту та податкових зобов'язань), 68
Усього за розділом III	1695	У статті 1695 відображається загальна сума за розділом III, яка розраховується так: ст. 1600 + ст. 1615 + ст. 1620 + ст. 1625 + ст. 1630 + ст. 1690.
Баланс	1900	У статті 1900 відображається загальний підсумок пасиву балансу: ст. 1495 + ст. 1595 + ст. 1695.

На ПрАТ «Парус» не заповнюється розділ «Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення», а також рядок, в якому міститься інформація щодо короткострокових кредитів банків. Також на підприємстві відсутні доходи майбутніх періодів та інші поточні зобов'язання.

Алгоритм складання Звіту про фінансові результати представлений в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Алгоритм складання Звіту про фінансові результати суб'єкта малого підприємництва

Назва розділу	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	У статті 2000 відображається дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг без непрямих податків і зборів та інших вирахувань з доходу: Кт 70 (крім субрахунку в частині вирахувань з доходу)
Інші операційні доходи	2120	відображаються суми інших доходів від операційної діяльності, окрім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт,

Продовж. табл. 2.7

Назва розділу	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
		<p>послуг). Це дохід від операційної оренди активів (за винятком доходів від оренди інвестиційної нерухомості); дохід від реалізації оборотних активів (окрім фінансових інвестицій), необоротних активів, призначених для продажу; дохід від операційних курсових різниць; штрафи, пені, неустойки, інші санкції за порушення договорів та ін. У цьому рядку відображається також дохід від первинного визнання біологічних активів та сільгосппродукції, а також дохід від зміни вартості поточних біологічних активів.</p> <p>У статті 2120 відображаються Оборот Дт 71 Кт 791</p>
Інші доходи	2240	<p>Відображаються дивіденди, відсотки, доходи від участі в капіталі та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій; дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць; інші доходи, які виникають в процесі діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю</p> <p>Обороти Дт рахунків 72, 73 Кт 79 та Дт рахунку 74 Кт субрахунку 793</p>
Разом доходи	2280	<p>У статті 2280 відображається загальна сума доходів. Показник розраховується за формулою: ст. 2000 + ст. 2120 + ст. 2160</p>
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	<p>У статті 2050 наводиться виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів.</p> <p>Собівартість виготовлених та реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг складається з таких витрат, прямо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг:</p> <ul style="list-style-type: none"> прямих матеріальних витрат; прямих витрат на оплату праці та соціальне страхування; амортизації основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг; вартості придбаних послуг, прямо пов'язаних з їх виробництвом (наданням); інших прямих витрат; <p>загальновиробничих витрат, зменшених на суму зменшення залишку на кінець періоду (порівняно із залишком на початок періоду) незавершеного виробництва і готової продукції, який визначається на підставі первинних документів, якими оформляється рух (придбання, виготовлення, передача в місця зберігання, відпуск на сторону, реалізація) запасів, або за результатами інвентаризації на кінець звітного періоду.</p> <p>Залишок готової продукції оцінюється за ціною реалізації, за вирахуванням непрямих податків, витрат на збут і суми очікуваного прибутку, а залишок незавершеного виробництва оцінюється за матеріальними витратами і витратами на оплату праці: оборот за Дт 90. Дані вказуються в дужках.</p>

Продовж. табл. 2.7

Назва розділу	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Інші операційні витрати	2180	Відображаються відображають адміністративні витрати, витрати на збут, а також собівартість реалізованих оборотних активів (окрім готової продукції, товарів та фінансових інвестицій), необоротних активів, призначених для продажу. Також в цьому рядку відображається сума витрат, визнаних при створенні резерву сумнівних боргів; сума списаних безнадійних боргів;
		втрати від знецінення виробничих запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; інші витрати, пов'язані з операційною діяльністю. Обороти Дт субрахунка 791 Кт рахунків 92, 93, 94 (наводиться в дужках)
Інші витрати	2270	Відображаються витрати, відмінні від операційних. Це витрати на сплату відсотків та інших витрат, пов'язаних із запозиченнями; втрати від участі в капіталі; собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від зниження ціни фінансових інвестицій та необоротних активів і тому подібне. Обороти Дт субрахунка 792 Кт рахунків 95, 96 та Дт 793 Кт 97 (наводиться в дужках)
Разом витрати	2285	У статті 2285 відображається загальна сума витрат. Показник розраховується за формулою: ст. 2050 + ст. 2180+ ст. 2270 Дані в рядку 2285 вказуються в дужках.
Фінансовий результат до оподаткування	2290	У статті 2290 відображається різниця між чистими доходами та всіма витратами підприємства (п. 2.5 р. III П(С)БО 25): ст. 2280 - ст. 2285. Дані у статті 2290 вказуються в дужках, якщо фінансовим результатом до оподаткування буде збиток
Податок на прибуток	2300	У статті 2300 відображається сума податку на прибуток, яка визначається в розмірі податку на прибуток за звітний період: обороти за Дт 96 в частині податку на прибуток; Дані в статті 2300 вказуються в дужках.
Чистий прибуток (збиток)	2350	У статті 2350 відображається чистий прибуток або чистий збиток - різниця між сумою фінансового результату до оподаткування, сумою витрат з податку на прибуток та сумою, яка зменшує (збільшує) фінансовий результат після оподаткування: ст. 2290 - ст. 2300. Дані у статті 2350 вказуються в дужках, якщо отримано чистий збиток.

На ПрАТ «Парус» не заповнюється лише стаття «Інші операційні доходи», а також стаття податок на прибуток.

Зазначимо, що окремі статті «Фінансового звіту суб'єкта малого

підприємства» не заповнюються на ПрАТ «Парус» з урахуванням специфіки діяльності підприємства та особливостей обраної системи оподаткування.

2.2. Міжнародний досвід складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва

Доведено не тільки економічною наукою, а й практикою, що в зарубіжних країнах суб'єкти малого підприємництва складають каркас економічної системи. Так, наприклад, у Європейському союзі найбільшу частку займають мікро- та малі підприємства – 98,7%, в яких зайнято більше 49,2% населення Європейського Союзу, та додана вартість яких є складає 39,4% [55, с. 232]. В свою чергу, таке поширення малого підприємництва вимагає більш пильної уваги щодо особливостей обліку та складання фінансової звітності такими суб'єктами в цих країнах.

На сьогодні Україна намагається все більше адаптуватися до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. Однак щодо використання їх для суб'єктів малого підприємництва існують різні позиції. Зазначимо, що у міжнародній практиці складання фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва розроблено Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств, який набрав чинності у 2009 році [59].

На думку Т.В. Голобородько, його застосування має певні переваги, а саме:

1. Фінансово-кредитні установи у процесі прийняття рішень щодо надання кредиту, визначення умов та відсоткових ставок, здійснення моніторингу наданих кредитів перш за все віддають перевагу тим підприємствам, фінансова звітність яких складена згідно з вимогами

Міжнародних стандартів фінансової звітності, що забезпечує її надійність, прозорість та порівнянність.

2. Підвищення надійності висновків, які побудовані на основі звітності, котра складена згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності, що забезпечує прозору та чітку роботу з постачальниками і покупцями, які хочуть оцінити фінансовий стан підприємства та перспективи ділових стосунків;

3. Отримання власниками та інвесторами, які не беруть участь у постійному управлінні та контролі підприємством, але хочуть володіти необхідною інформацією, можливості порівнювати показники, які подані у звітності різних суб'єктів господарювання на зіставній основі [18, с. 150].

Зазначимо, що 21 травня 2015 року були випущені поправки до цього стандарту, які вступили в силу для річних звітів, що починалися з або після 1 січня 2017 року. На сьогодні даний стандарт являє собою 230-сторінковий документ, прийнятий окремо від основних міжнародних стандартів фінансової звітності, тобто не є їхньою складовою і тому не є обов'язковим для застосування навіть у країнах, які працюють за міжнародними стандартами фінансової звітності, хоча, за оцінками експертів, це доволі зручний обліковий інструмент. Стандарт містить 35 розділів, що розкривають питання складання фінансової звітності малими та середніми підприємствами.

Підхід до застосування вказаного документу у різних країнах Європейського Союзу різний і насамперед це вмотивовано відмінністю критеріїв віднесення підприємства до категорії суб'єктів малого підприємництва. Так в Європейському союзі в залежності від чисельності персоналу та показників фінансового стану підприємства відносяться до суб'єктів малого бізнесу у разі, якщо чисельність працівників не перевищує 50 осіб, а річний дохід і/або баланс не перевищує 10 млн. євро. Також окремо виділено мікропідприємства (підприємства, які використовують менше ніж 10 осіб, та чий річний дохід і/або баланс не перевищує 2 млн. євро).

У Німеччині з 1 січня 2010 р. діють альтернативні стандарти для приватних підприємців, малих та середніх підприємств. Приватні підприємці з річною сумою обороту до 500 тис. євро і прибутком до 50 тис. євро не зобов'язані вести жодних бухгалтерських записів. Малі підприємства з чисельністю працюючих до 50 осіб і оборотом не більше 4,8 млн. євро не зобов'язані проходити аудиторську перевірку і складають лише баланс. В інших країнах критерії визначення малого підприємства, а отже й підходи до організації обліку також різняться. У різних країнах використовують різні класифікаційні ознаки приналежності суб'єкта господарювання до розряду малих [99, с. 26].

У Хорватії усі компанії, у тому числі малі підприємства, з 1992 р. зобов'язані складати фінансову звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності. Однак переважна більшість компаній не дотримується цієї вимоги, віддаючи перевагу вимогам податкового законодавства, оскільки ці стандартами є досить складними.

Повний комплект фінансових звітів підприємства включає такі звіти:

- звіт про фінансовий стан на дату звітності;
- одне з двох: а) єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період, в якому відображаються всі визнані протягом періоду статті доходу та витрат, включаючи статті, визнані під час визначення прибутку чи збитку (що є проміжним підсумком у звіті про сукупний дохід) та статті іншого сукупного доходу, або б) окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід.

У випадку, якщо підприємство приймає рішення подавати і звіт про прибутки та збитки, і звіт про сукупний дохід, то звіт про сукупний дохід починається з прибутку чи збитку, а потім відображає статті іншого сукупного доходу.

- звіт про зміни у власному капіталі за звітний період;
- звіт про рух грошових коштів за звітний період;
- примітки, що містять стисле викладення значної облікової політики

та іншу пояснювальну інформацію [52, с. 499].

В Італії передбачається застосування компаніями, цінні папери яких не включені в котирувальні списки, спеціальних вимог до бухгалтерського обліку, які відповідають європейським директивам. Таким чином, компанії, які не є суспільно підзвітними, повинні використовувати національні стандарти фінансової звітності. Італійські компанії не можуть застосовувати Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств. Крім того, є ряд додаткових відмінностей національних стандартів від Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств: не дозволена оцінка фінансових інструментів та інвестиційної нерухомості за справедливою вартістю, витрати на дослідження і розробки повинні капіталізуватися при виконанні певних критеріїв, витрати на позики повинні капіталізуватися при виконанні певних критеріїв.

У Великобританії діє особливий стандарт для малих підприємств, який розроблений на основі Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств. Він включає зміни, внесені Радою з фінансової звітності. Одна з цих змін значно розширює сферу його застосування в порівнянні з Міжнародним стандартом фінансової звітності для малих та середніх підприємств. В результаті компанія, яка не зобов'язана застосовувати «повний комплект» Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств, зможе застосовувати 102 стандарт «Стандарт фінансової звітності, застосовуваний в Сполученому Королівстві і Республіці Ірландія».

Перш ніж приступити до розробки власного стандарту Рада зі стандартів бухгалтерського обліку провела консультації щодо використання Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств в якості заміни існуючих національних стандартів. У 2010 р Радою був випущений проект для обговорення «Стандарт фінансової звітності для підприємств середнього бізнесу». У цьому проекті

пропонувалося використовувати Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств для всіх компаній, які не є суспільно підзвітними і не мають право застосовувати Стандарт фінансової звітності для малих підприємств. Таким чином, суспільно підзвітні організації були б повинні застосовувати Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств, затверджені до застосування в Європейському союзі, а середні підприємства, які не є суспільно підзвітними, - Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств. Однак ця пропозиція не знайшла підтримки у професійного співтовариства.

З огляду на отримані коментарі, Рада зі стандартів бухгалтерського обліку прийняла рішення змінити Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств при його включенні в національний стандарт таким чином, щоб включити в сферу його застосування, в тому числі і деякі суспільно підзвітні компанії, які не зобов'язані подавати звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих та середніх підприємств, затвердженими для застосування в Європейському Союзі. Ще однією відмінністю було те, що в стандарт фінансової звітності 102 були включені виключені на той момент з Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств, але дозволені «повним комплектом» Міжнародних стандартів фінансової звітності альтернативні методи облікової політики, наприклад, облік основних засобів за моделлю переоцінки. Крім того, в сферу застосування стандарту були включені некомерційні організації, а також компанії, які не є юридичними особами [87, с. 59].

У Великобританії для малих компаній, що мають оборот менше 1 мільйона фунтів і активи менше 1,4 мільйона фунтів перед складанням фінансової звітності не вимагається проведення аудиту. Малими компаніями вважаються такі, які задовольняють не менше ніж два з наступних параметрів:

- річний оборот не більше 2,8 млн. фунтів;

- балансова вартість активів не більше 1,4 млн. фунтів;
- кількість службовців не більше 50 осіб.

Якщо компанія відповідає цим умовам або в першому або в наступних фінансових роках, вона може бути кваліфікована, як мала. Якщо протягом року ці умови не дотримуються, компанія перестане визнаватися малою або середньою. Але якщо під час другого року становище компанії досягне відповідного зазначеним вимогам рівня, вона знову буде розглядатися знову, як мала або середня.

Для малих фірм в Великобританії діють поправки по порядку надання в Companies House фінансових звітів: можлива подача фінансових звітів у скороченому вигляді:

- скорочений баланс з роз'ясненнями;
- спеціальний звіт аудитора.

У Великобританії також виділяють «сплячу» (dormant) компанію. Вона може розраховувати на виключення перевірки аудитором. Така компанія тільки готує і відправляє в Companies House скорочений балансовий звіт, а також супроводжуючі його записи. У звітність, що направляється в Companies House, можуть не входити директорський звіт і звіт про прибутки і збитки. Але членам компанії директорський звіт обов'язково повинен бути наданий. Компанія вважається «сплячою», якщо не має за звітний період бухгалтерських транзакцій, тобто не має бухгалтерських проведення.

У Новій Зеландії, де складання фінансової звітності значною мірою наближене до Міжнародних стандартів фінансової звітності, розроблена Концепція диференційованої звітності, яка дає змогу суб'єктам малого підприємництва розробляти модифіковані варіанти фінансової звітності, але така модифікація дозволяється в питаннях розкриття інформації, а не у визнанні або оцінці.

У Франції планується створити інтегровану систему фінансової звітності для малих підприємств, яка б відповідала Міжнародним стандартам фінансової звітності, навіть якщо такі підприємства не складають фінансової

звітності згідно з ними [62, с. 47-48].

У Малайзії 14 лютого 2014 року Рада зі стандартів бухгалтерського обліку випустила новий набір вказівок для приватних осіб - Малайзійський стандарт звітності приватних організацій, який може застосовуватися в повному обсязі для фінансової звітності з річним звітним періодом, що починається з січня 2016 року або після, а також з можливістю дострокового застосування. Цей національний стандарт є точною копією Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств за винятком вимог з податку на прибуток та спеціалізованої діяльності, які були скориговані з урахуванням національних особливостей.

28 жовтня 2015 року Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Малайзії випустила поправки до малайзійського стандарту звітності приватних організацій, які містять в собі той же набір що і поправки 2015 для Міжнародного стандарту для малих та середніх підприємств. Складання звітності відповідно до вимог Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств дає можливість у першу чергу порівнювати власні результати роботи з показниками інших підприємств, що може використовуватись керівниками при прийнятті управлінських рішень стосовно покращення конкурентоспроможності підприємства.

Доцільним є також і вивчення досвіду складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва в США. Згідно з американським законодавством, до категорії малого та середнього бізнесу належать господарські суб'єкти з чисельністю персоналу не більше 500 чоловік. Усі малі та середні підприємства в США підрозділяються на 3 категорії:

- мікропідприємства - фірми з кількістю працівників до 20 осіб;
- малі підприємства - від 20 до 100 чоловік;
- середні підприємства - від 100 до 499 чоловік.

Крім того, окремо виділяють підприємства, на яких використовується працю найманих працівників і ті, де власник фірми обходиться без залучення найманого персоналу.

У США мета обліку та звітності носить важливий характер. Їм підпорядковані принципи, яким у свою чергу підпорядковані методики обліку та звітності.

У США принцип подвійного запису розглядається як чисто технічний прийом, відповідно, в ньому істотно менша увага приділяється кореспонденції рахунків. За нею не визнається особливого економічного сенсу (на відміну від України). Відмова від поняття кореспонденції рахунків звужує аналітичні можливості обліку та звітності, але дозволяє складати складні проведення, коли кредитується і дебетується кілька рахунків одночасно. Ця можливість, яка абсолютно не визнається в Україні, не тільки спрощує роботу бухгалтера, але і дозволяє точніше відстежувати економічний сенс операції, дозволяючи не розбивати її на кілька сум залежно від того, на який рахунок потрапила сума операції [100, с. 149].

Звітність є закономірним результатом процесу обліку. У США фінансова звітність нерозривно пов'язана з процесом фінансового обліку, але регламентується звітність тільки обмеженого числа організацій, насамперед акціонерних товариств, акції яких котируються на фондовій біржі, і підприємств регульованих галузей. Для решти компаній ведення фінансового обліку та надання звітності суто добровільний процес, а форми надання звітності можуть визначатися фірмою. Далі, практично завжди, коли фірма зобов'язана надавати фінансову звітність, вона зобов'язана отримати аудиторський висновок про її достовірність.

Заслуговує на увагу і досвід пострадянських країн в сфері складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. Так, наприклад, в Казахстані суб'єкти малого підприємництва поділяються на кілька груп. Характеризуючи перший тип підприємств, слід зазначити, що в даний час для складання звітності за МСФЗ ця група підприємств веде паралельно два види обліку або використовує у своїй обліковій практиці процедуру так званої «трансформації». Однак тут є численні складності, серед яких найсуттєвішими є значні витрати коштів і часу на перетворення фінансових

звітів.

У другій групі підприємств превалюють зацікавлені в застосуванні МСФЗ, але такі, що не мають для цього фінансових і кадрових можливостей. Тому в процесі законодавчих перетворень в обліковій системі слід опрацювати нормативні акти, надаючи їм можливість виходу на міжнародні ринки. До групи підприємств, незацікавлених в розкритті інформації про свою діяльність, в основному відносяться такі, у яких немає бажання і / або можливості представляти об'єктивні матеріали.

Третій тип - малі підприємства, незначні обсяги діяльності яких не дозволяють їм впровадити оновлення програмних продуктів, пов'язаних з переходом на МСФЗ. Крім цього, тут виникають і витрати, пов'язані з необхідністю підвищення кваліфікації та оплатою адміністративних витрат, що також може позначитися на їх діяльності. Зважаючи на зв'язок цих даних з оподаткуванням, впровадження МСФЗ дозволило б внести впорядкування в систему ведення внутрішнього обліку та звітності [57, с. 42].

Критерії віднесення підприємств до категорії суб'єктів малого підприємництва в Росії закріплені в законі про розвиток малого та середнього підприємництва. Такі суб'єкти складають:

- бухгалтерський баланс;
- звіт про фінансові результати [65, с. 31].

Склад звітності для малих підприємств Китаю закріплений в документі «Система бухгалтерського обліку на малих підприємствах», затвердженому Міністерством фінансів КНР 27.04.2004. Такі суб'єкти складають наступні форми фінансової звітності:

- бухгалтерський баланс;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- відомість сплати податків.

Китайське керівництво приділяє особливу увагу діяльності малих підприємств і зацікавлене в їх фінансовій стійкості [65, с. 31].

Таїланд знаходиться в процесі впровадження Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств в повному обсязі без модифікацій. Новий стандарт іменується як Тайські стандарти фінансової звітності для малих і середніх підприємств. Він вступив в силу в 2017 році.

Таким чином, на даний момент Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств не є універсальним, і не всі країни хочуть і готові застосовувати його. За основному стандарт був прийнятий країнами, що розвиваються, з огляду на те, що їх системи фінансового обліку та звітності тільки починають своє становлення і їм набагато простіше змінити існуюче законодавство.

У країнах Євросоюзу перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих і середніх підприємств досить обтяжливий, зважаючи на великі економічні витрати, пов'язані зі зміною всієї системи обліку. На даний момент керівники більшості країн, що входять в Європейський союз не вважають за доцільне збільшувати витрати малих підприємств для отримання вельми сумнівних переваг.

2.3. Напрями удосконалення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва

ПрАТ «Парус» відноситься до категорії малих підприємств, які є дуже вразливими до ринкових коливань та змін в економічному, політичному та соціальному житті країни, мають більший ризик банкрутства ніж великі компанії. Ці обставини обумовлюють підвищення значення бухгалтерського обліку в формуванні необхідної інформації для комплексного управління різними ланками підприємства, забезпечення внутрішнього контролю та аналізу фінансово-господарської діяльності, оцінки інвестиційної

привабливості бізнесу та рівня конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також задоволення інформаційних потреб її користувачів. Саме тому на сьогодні удосконалення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва не може бути відірване від удосконалення бухгалтерського обліку.

Як правильно зауважує М.Я. Яструбський, для вдосконалення організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва потрібно:

- оптимізувати ведення первинного обліку;
- покращити організацію обліку, що включає облікову реєстрацію та ведення облікових реєстрів, на основі яких незалежно від обраної системи оподаткування підприємці повинні в обов'язковому порядку вести облік доходів;
- представити узагальнену облікову інформацію в максимально зручній формі для прийняття компетентних управлінських рішень [101, с. 150].

Тобто на перше місце ставиться ефективність використання облікової інформації безпосередніми користувачами – суб'єктами господарювання в особі власника, комерційного директора, інших зацікавлених в об'єктивній неупередженій обліковій інформації. У зв'язку з цим слід зазначити, що удосконалення фінансової звітності суб'єкту малого підприємництва доцільно обрати раціональну форму бухгалтерського обліку.

Як правильно зауважує Н.В. Хома, облікова система – основа інформаційного забезпечення усіх функцій управління. Створення облікової системи малого підприємства передбачає здійснення низки організаційних процедур, а саме вибір: основних елементів її підсистем (фінансового і управлінського обліку); форми організації обліку; рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; форми ведення обліку; складу фінансової, податкової та управлінської звітності. Правильне проектування облікової системи дає змогу генерувати інформацію відповідно до потреб управління, що

забезпечує покращення фінансового стану малого підприємства [96, с. 162].

Відповідно до Міжгалузевих стандартів розрахунку на малих підприємствах із чисельністю працівників в межах 10 осіб доцільно вести облік одному бухгалтеру, із чисельністю від 11 до 30 осіб – потрібно приймати на роботу двох бухгалтерів, а із чисельністю 31–50 осіб варто залучити трьох бухгалтерів [58], тобто у другому і третьому варіантах варто створювати бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером.

В нашому випадку на ПрАТ «Парус» бухгалтерський облік ведеться одним працівником, що відповідає встановленим критеріями (чисельність до 10 осіб). До недоліків ведення обліку бухгалтером можна віднести витрати на організацію робочого місця бухгалтера, закупівлю ліцензованого програмного забезпечення, оплату консультаційних послуг чи передплату періодичних фахових видань. Прийом на роботу фахівців із бухгалтерського обліку високої кваліфікації утруднюється відсутністю у керівництва малого підприємства фінансових можливостей забезпечити їм відповідний рівень заробітної плати та здійснювати відрахування у фонди соціального страхування. Можливим варіантом подолання цих недоліків є передача послуг бухгалтера на аутсорсінг. Основною умовою залучення ФОП або аудиторської фірми для ведення обліку на малому підприємстві є зниження рівня витрат на організацію обліку та отримання якісних послуг, що досягається завдяки спеціалізації зовнішнього суб'єкта саме на цьому виді діяльності.

Організація бухгалтерського обліку на малому підприємстві повинна забезпечувати виконання інформаційної, контрольної та аналітичної функцій, однак має враховувати його масштаби, рівень інформаційної спроможності системи управління та ресурсні можливості (технічні, матеріальні, фінансові та кадрові). Разом з тим, скорочення і спрощення обліку на малому підприємстві можливе до певної межі, оскільки не повинно впливати на якість і корисність фінансової інформації та задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Тут слід зазначити, що відмінності окремих груп зовнішніх користувачів у фінансовій інформації вимагає більш детального дослідження та виокремлення найбільш важливих фінансових показників із спрощених форм фінансової звітності, на основі яких здійснюються вибір та обґрунтування управлінських рішень, у тому числі й на ПрАТ «Парус». Таке виокремлення представлено в табл. 2.8.

Звернемо увагу на тому факті, що суб'єкти малого підприємництва (якщо вони не акціонерні товариства) не зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність на власній веб-сторінці. При цьому показники фінансової звітності не є конфіденційною інформацією та не становлять комерційної таємниці, тому суб'єкти малого підприємництва повинні надавати копії фінансової звітності на вимогу юридичних чи фізичних осіб.

Таблиця 2.8

Фінансові показники, які мають вплив на управлінські рішення в розрізі суб'єктів фінансової інформації

Користувачі фінансової інформації	Основні інформаційні потреби у фінансовій інформації	Основні фінансові показники, які мають вплив на прийняття управлінських рішень
Власники та управлінський персонал	Щодо поточної діяльності: Поточна інформація про надходження грошових коштів Оперативна інформація про витрати діяльності Аналіз відхилень в організації виробничого процесу Аналіз поточної діяльності	Доходи і витрати Дебіторська і кредиторська заборгованість Рух грошових коштів
	Для досягнення стратегічної мети діяльності: Встановлення винагороди та виплати дивідендів Моніторинг результатів діяльності Оцінка капітальних витрат Бюджетування Планування кредитної та податкової політики підприємства Визначення потреби у фінансових ресурсах Підтвердження понесених витрат Оцінка ефективності прийнятих управлінських рішень	Показники ліквідності і платоспроможності Показники фінансової стійкості Напрями отримання доходів і понесення витрат Співвідношення доходів і витрат Показники рентабельності

Продовж. табл. 2.8

Користувачі фінансової інформації	Основні інформаційні потреби у фінансовій інформації	Основні фінансові показники, які мають вплив на прийняття управлінських рішень
Поста-чальники і покупці	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої договірні зобов'язання Оцінка перспектив ділових відносин у майбутньому	Рівень доходів і витрат Рух грошових коштів Напрями (джерела) отримання фінансових ресурсів Показники фінансового стану, ліквідності та платоспроможності Показники рентабельності
Кредитори	Оцінка обґрунтування доцільності надання або продовження кредиту Визначення схеми повернення кредиту Встановлення розміру відсотків залежно від кредитного ризику Оцінка можливості підприємства генерувати грошові ресурси Аналіз джерел отримання грошових коштів для своєчасного погашення кредиту і відсотків Аналіз напрямів отримання доходів	Рівень доходів і витрат Рух грошових коштів Напрями (джерела) отримання фінансових ресурсів Показники фінансового стану, ліквідності та платоспроможності Показники рентабельності
Інвестори	Оцінка доцільності вкладення грошей в цінні папери підприємства Можливість отримання доходу на інвестований капітал та зростання вартості бізнесу Аналіз показників дохідності на вкладений капітал та рентабельності інвестицій Оцінка ризику підприємницької діяльності	Рівень доходів і витрат Рух грошових коштів Напрями (джерела) отримання фінансових ресурсів Показники фінансового стану, ліквідності та платоспроможності Показники рентабельності Показники інвестиційної привабливості, ризику діяльності
Податкові органи	Інформація про доходи і витрати (для контролю за правильністю їх розрахунку) Інформація про суму валового прибутку Інформація про суми нарахованих податків та інших обов'язкових платежів	Сума доходів і витрат Сума валового і чистого прибутку Суми нарахованих і сплачених податків і зборів
Преса та населення регіону, місцеві органи влади	Інформація про поточний фінансовий стан Інформація про зміни в довго- та короткостроковій перспективі, тенденції розвитку, розширення діяльності	Показники фінансового стану Показники доходу і прибутку за звітний період Аналітична інформація про мету діяльності на майбутнє

З даних табл. 2.8 можна зробити висновок про те, що фінансова звітність, яку складає ПрАТ «Парус», не дозволяє забезпечити власників та

менеджерів, а також інші категорії користувачів повноцінною інформацією, яка необхідна для управління.

Проведені власні дослідження зв'язку якісних характеристик фінансової інформації з управлінням дають змогу ПрАТ «Парус» приймати більш обґрунтовані рішення щодо доцільності розкриття фінансової інформації в межах кожної групи показників Балансу та Звіту про фінансові результати, а також необхідності і доцільності розкриття додаткової інформації в примітках і пояснювальних записках та складання фінансової звітності за міжнародними стандартами. Однак для цього доцільним видається в Положенні (стандартів) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71] ввести зміни щодо визначення основних статей показників фінансової звітності, які слід обов'язково відображувати в Балансі та Звіті про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва, а також визначити перелік рекомендованих для впровадження додаткових статей Балансу та Звіту про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва.

Зазначимо, що Положення (стандартів) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71] не містить положень, які б давали змогу суб'єктам малого підприємництва у фінансовій звітності відображати додаткові статті, які, базуючись на професійному судженні керівництва, відображали б суттєву інформацію. Відповідно для цієї категорії підприємств ще не досягнуто компромісу між такими якісними характеристиками фінансової звітності, як доречність і зіставність, а також між спрощенням форм звітності та їх інформативністю.

Відповідно в Положенні (стандартів) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71] доцільно передбачити можливість доповнення показників фінансової діяльності малого підприємства через вписування за окремими рядками суттєвої інформації. Наприклад, це можна зробити через встановлення переліку статей балансу за Формою № 1-м, які встановлені Положенням (стандартом)

бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [71] основними, а показники, передбачені Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [80], – додатковими.

Перевагами такого підходу є:

- зменшення регламентованості форм фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва;
- можливість застосування професійного судження керівництва суб'єкта малого підприємництва при відображенні додаткових статей;
- розширення інформаційного контексту фінансової звітності як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів облікової інформації;
- збереження зіставності форм фінансової звітності, оскільки назви та коди додаткових статей треба вибирати з основних статей Форм № 1 і 2 та Переліку додаткових статей фінансової звітності;
- відсутність потреби внесення кардинальних змін до нормативно-правових актів, що встановлюють структуру фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. Варто доповнити ст. 2 розділу 2 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [80] пунктом такого змісту: «Статті, визначені у формах Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва чи Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, підлягають обов'язковому відображенню. Перелік додаткових статей визначається на основі професійного судження керівництва малого підприємства з урахуванням норм ст. 4 розділу 2 цього положення».

Окрім того, для практичної реалізації цих змін в методиці розкриття інформації в показниках фінансової звітності доцільно провести відповідні зміни в спрощеному плані рахунків бухгалтерського обліку, що слугуватиме основою для розробки робочого плану рахунків для конкретного підприємства з метою задоволення зростаючих інформаційних потреб користувачів.

План рахунків повинен містити основні обов'язкові рахунки, які мають бути узгоджені з основними статтями фінансової звітності, на основі яких відбуватиметься узагальнення інформації про фінансово-господарську діяльність малих підприємств на макроекономічному рівні. Інші рахунки мале підприємство відкриватиме на власний розсуд з урахуванням інформаційних потреб зовнішніх користувачів, з якими воно співпрацює в даний період часу та в умовах дотримання принципу економічності («витрати-вигоди»).

Вищевказані пропозиції стосуються переважно не самого підприємства, а необхідності внесення змін у нормативно-правові акти на рівні усієї країни.

Безпосередньо ж для ПрАТ «Парус» одним з напрямів удосконалення складання фінансової звітності в якості суб'єкта малого підприємництва є перехід на більш нову версію програмного забезпечення або ж заміну програмного забезпечення на більш пристосовану до умов малого підприємництва. Так, наприклад, в 2017 р. українська корпорація IT-Enterprise випустила нову програму для бухгалтерського обліку MASTER: Бухгалтерія. Рішення створено спеціально для підприємств малого та середнього бізнесу.

До цього на українському ринку не існувало зручного й простого програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах. Програмне забезпечення «1С: Бухгалтерія» є надзвичайно потужним інструментом, але пристосоване воно для середніх та великих підприємств. MASTER: Бухгалтерія відповідає вимогам українського ринку. Це програмне забезпечення просте у використанні, підходить компаніям різного профілю: його може використовувати і фермерське господарство, і автомайстерня, і салон краси і ПрАТ «Парус», переважна більшість господарських операцій якого пов'язана з наданням приміщень в оренду.

Окрім цього, цей програмний продукт передбачає роботу з усіма системами оподаткування, в ній можна одночасно вести облік діяльності

необмеженої кількості юридичних осіб. Вартість цього програмного забезпечення складає 6999 грн. Воно складається з функціональних модулів, що охоплюють всі ділянки бухгалтерського та податкового обліку: банк і каса, продажі, покупки, склад, виробництво, основні засоби і нематеріальні активи, податковий облік, зарплата, кадри, операції, звіти та базові модулі: довідники та адміністрування. Зазначимо, що модуль Звіти MASTER: Бухгалтерія включає наступні елементи:

- оборотно-сальдова відомість, аналіз рахунку; картка рахунку, шахова відомість, журнал-ордер; оборотно-сальдова відомість по аналітиках, картка аналітики, сальдо по рахунках, зведені проводки, Головна книга;

- податкова декларація з ПДВ, фінансова звітність, податкова декларація з прибутку.

Висновки за розділом 2

ПрАТ «Парус» відноситься до суб'єктів малого підприємництва, а тому складає «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», який включає Балансу (форма № 1-м); Звіту про фінансові результати (форма № 2-м). У балансі ПрАТ «Парус» відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. Підсумок активів балансу дорівнює сумі зобов'язань та власного капіталу. У Звіті про фінансові результати відображаються доходи, витрати, фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток. Для складання Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва використовується відповідний алгоритм перенесення інформації з рахунків бухгалтерського обліку у встановлені статті звіту.

Вивчення міжнародного досвіду складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва дозволило встановити, що на сьогодні

розроблений та впроваджується Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств, який являє собою 230-сторінковий документ, що містить 35 розділів. Однак підхід до застосування вказаного документу у різних країнах Європейського Союзу та світу різний, що пов'язано зі значною складністю стандарту та різними критеріями віднесення суб'єктів підприємництва до категорії малих.

Для удосконалення складання фінансової звітності ПрАТ «Парус» рекомендується передати ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в аутсорсинг, а також внести зміни до Спрощеного плану рахунків, який використовує підприємство. На національному рівні доцільно ввести зміни щодо визначення основних статей показників фінансової звітності, які слід обов'язково відображувати в Балансі та Звіті про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва. Це можна зробити шляхом передбачення в Положенні (стандартів) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» можливість доповнення показників фінансової діяльності малого підприємства через вписування за окремими рядками суттєвої інформації.

Одним із напрямів удосконалення порядку складання фінансової звітності ПрАТ «Парус» може стати впровадження нового програмного забезпечення, яке призначено безпосередньо для суб'єктів малого підприємництва, а саме MASTER: Бухгалтерія.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УПРАВЛІННІ

3.1. Значення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва в управлінні

Успішне функціонування суб'єктів малого підприємництва в сучасних умовах потребує підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на підставі удосконалення управління виробництвом та наданням послуг, створення конкурентоздатної продукції та залучення інвестицій. Для цього вони створюють таку інформаційну систему, яка здатна задовольнити запити всіх зацікавлених користувачів для обґрунтування та прийняття управлінських рішень. Подібним інструментом для ПрАТ «Парус» інформування виступає фінансова звітність. Саме фінансова звітність повинна надавати повну, неупереджену та достовірну інформацію про поточний стан і результати функціонування підприємства. Крім того фінансова звітність повинна бути надійним джерелом аналітичних висновків щодо подальшого розвитку та визначення економічного потенціалу підприємства.

Місце фінансової звітності в процесі управління суб'єктом малого підприємництва відображене на рис. 3.1.

Зазначимо, що ПрАТ «Парус», як суб'єкт малого підприємництва, подає Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва у складі Балансу та Звіту про фінансові результати за спрощеною формою (1-м). Кожен з цих звітів несе в собі важливу інформацію для управління.

Так, наприклад, інформація, яка міститься в Балансі, свідчить про фінансовий стан ПрАТ «Парус» на звітну дату. Оскільки баланс будують у

вигляді двосторонньої таблиці, вона складається з активу і пасиву.

Рис. 3.1. Місце фінансової звітності в процесі управління суб'єктом малого підприємництва

Складено на підставі [15, с. 237]

В активі балансу відображено дані, що характеризують наявність, розміщення та стан майна (по суті, це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому), а в пасиві – показники, що характеризують джерела утворення цього майна і його цільове призначення. Цей розділ включає зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди та власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Таким чином, усі показники балансу підприємства характеризують його фінансовий стан за активами, власним капіталом і зобов'язаннями на певний момент часу, як правило, на кінець останнього дня звітного періоду (рік).

Другим звітом є Звіт про фінансові результати. Даний звіт є одним із найпоказовіших звітів, що відображають діяльність ПрАТ «Парус» за звітний період. Він містить повну, достовірну та об'єктивну інформацію про доходи, витрати, прибутки та збитки від діяльності підприємства за звітний період.

В табл. 3.1 представлено інформацію, яку розкриває ПрАТ «Парус» у Фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва.

Таблиця 3.1

Інформація Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва для управління

Складова фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва	Інформація для управління
Баланс	склад та структура майна підприємства, ліквідність та оборотність засобів, наявність власного та запозиченого капіталу, зміна дебіторської та кредиторської заборгованості та інші показники
Звіт про фінансові результати	динаміка та структура доходів, витрат, обсяги прибутків та збитків від діяльності підприємства за звітний період, рентабельність тощо

Складено на підставі [17, с. 8]

З даних табл. 3.1 можна зробити висновок про те, що саме фінансова звітність ПрАТ «Парус» дає можливість визначити склад та структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність засобів, наявність власного та запозиченого капіталу, зміну дебіторської та кредиторської заборгованості, доходи, витрати, фінансові результати та інші показники. Тобто на підставі даних фінансової звітності можна приймати обґрунтовані управлінські рішення, а також оцінювати ефективність майбутніх вкладень капіталу та ступеня фінансових ризиків.

О.С. Дубинський стверджує, що фінансова звітність виконує такі важливі функції:

по-перше, вона надає власникам та кредиторам інформацію про рівень фінансового стану та ефективність фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств;

по-друге, вона дозволяє визначити основні прогностичні показники фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств та розробити моделі фінансового розвитку [29, с. 658].

Інформація з фінансової звітності ПрАТ «Парус» має пройти певну обробку для того, щоб можна було використати її в управлінні. Обробка ця здійснюється за допомогою методів аналізу. Як правильно зауважує Ю. М. Тютюнник, основні прийоми аналізу інформації, що міститься у фінансовій звітності включають:

– горизонтальний (часовий) аналіз – дослідження динаміки показників з розрахунком абсолютних і відносних змін (наприклад, у балансі – порівняння показників на кінець періоду з показниками на початок періоду; у звіті про фінансові результати – порівняння показників звітного періоду з показниками попереднього періоду);

– вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансово-економічних показників, тобто частки окремих статей звітності у загальному підсумковому показнику (наприклад, структура активів, пасивів, доходів, фінансових результатів, операційних витрат і т. ін). Перевагою вертикального аналізу є можливість зіставлення структурних показників підприємств, які істотно відрізняються величиною абсолютних показників, а також порівняння вираженої у відсотках структури показників одного звітного періоду з іншими періодами незалежно від зміни їх розмірів;

– трендовий аналіз – порівняння показників звітності за інформацією декількох періодів для визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників. Це дає змогу здійснювати екстраполяцію (прогнозування) найважливіших фінансово-економічних показників на наступні періоди, а

отже, проводити перспективний аналіз фінансового стану;

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями однієї або різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками;

- порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський порівняльний аналіз зведених показників консолідованої звітності материнського підприємства та показників звітності його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз для порівняння показників певного підприємства із середньогалузевими показниками, показниками підприємств-конкурентів, передових підприємств, закордонних підприємств тощо;

- факторний аналіз проводиться для визначення впливу факторних показників на зміну результативних показників за допомогою моделювання детермінованих і стохастичних факторних систем;

- маржинальний аналіз – метод оцінювання й обґрунтування управлінських рішень у бізнесі на основі поділу витрат на змінні та постійні, дослідження причинно-наслідкових зв'язків між обсягом продажу, собівартістю та прибутком [92, с. 23].

Водночас, відзначимо, що серед наведених методів та прийомів не можна використати маржинальний аналіз на базі фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, оскільки в ній відсутні відомості щодо поділу витрат на змінні та постійні, що є важливим недоліком. Відповідно відсутня можливість з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки між обсягом продажу, собівартістю та прибутком ПрАТ «Парус» на підставі такого аналізу.

В останні роки досить часто для аналізу фінансової звітності використовується рейтинговий аналіз. Метою рейтингового оцінювання є відображення в однаковій та зрозумілій формі фінансового стану підприємства. Водночас використання цього методу вважаємо на доцільним для прийняття управлінських рішень. Це можна пояснити тим, що на сьогодні існує велика кількість методик рейтингового оцінювання. Таке

велике різноманіття приводе до того, що ускладнюється порівняння отриманих результатів з іншими підприємствами. Окрім того, досить складно прийняти відповідні управлінські рішення, маючи остаточний рейтинг підприємства і не спостерігаючи причинно-наслідкові зв'язки, які можна отримати, наприклад, на підставі коефіцієнтного аналізу.

Аналіз фінансової звітності ПрАТ «Парус» здійснюється за певним алгоритмом. Він представлений на рис. 3.2.

**Рис. 3.2. Алгоритм аналізу фінансової звітності для потреб управління
ПрАТ «Парус»**

Вважаємо, що даний алгоритм є найбільш ефективним. Це пояснюється тим, що показники фінансової звітності, які входять у кожен аналітичну групу, є рівнозначними між собою та мають однакові одиниці вимірювання.

Наступним важливим моментом, який слід згадати, з'ясовуючи значення фінансової звітності для управління, є система показників, які доцільно розраховувати при аналізі отриманої інформації з Балансу та Звіту про фінансові результати. На рис. 3.2 вони згруповані за п'ятьма напрямками. Однак ці напрями можуть бути розширені – до них можуть бути включені додаткові показники. Так, наприклад, І.П. Ткаченко пропонує включити сюди аналіз фінансових результатів та їх використання, підрахунок резервів [91, с. 7].

ПрАТ «Парус» відноситься до категорії малих підприємств і є приватним акціонерним товариством, а значить одним з напрямів аналізу його фінансової звітності має бути аналіз цінних паперів, зокрема акцій. Проте спрощена фінансова звітність підприємства не надає можливостей для проведення такого аналізу. Для його проведення необхідно використовувати дані бухгалтерського обліку.

При здійсненні фінансового аналізу важливим етапом після збору інформації та її опрацювання є узагальнення отриманих результатів. У фінансовому аналізі узагальнення інформації здійснюється підсумковим способом, фактичним підрахунком резервів, конструктивноваріантним способом. Правильно зроблені висновки мають важливе практичне значення для поліпшення фінансового стану підприємства.

3.2. Аналіз показників фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва

Аналіз показників фінансової звітності ПрАТ «Парус» доцільно розпочати з аналізу майнового стану.

Н.М. Суліма зазначає, що фінансово-майновий стан підприємства – це

система економічних відносин, яка пов'язана з наявністю і рухом коштів, утворенням фінансових ресурсів, сукупністю матеріальних і нематеріальних цінностей та боргових прав для повного фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності і розвитку підприємства [90, с. 102].

В табл. 3.2 представлено аналіз активів ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Таблиця 3.2

Динаміка активів ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Види активів	2016		2017		2018		Відхилення 2017 р. від 2016 р.		Відхилення 2018 р. від 2017 р.	
	тис. грн.	% до під-сумку	тис. грн.	% до під-сумку	тис. грн.	% до під-сумку	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи	820,1	48,1	1212,3	47,4	1740,5	46,6	392,2	47,8	528,2	43,6
Оборотні активи	883,1	51,9	1345,4	52,6	1992,2	53,4	462,3	52,4	646,8	48,1
Валюта балансу	1703,2	100,0	2557,7	100,0	3732,7	100,0	854,5	50,2	1175	45,9

З даних табл. 3.2 можна зробити висновок про те, що підприємство активно розвивається. Про це свідчить зростання вартості активів. В 2017 р. вона зросла на 50,2% або 854,5 тис. грн. Такого зростання було досягнуто за рахунок зростання вартості необоротних активів на 392,2 тис. грн. та оборотних активів на 462,3 тис. грн. В 2018 р. порівняно з 2017 р. вартість активів зросла на 1175 тис. грн. (+45,9%) а рахунок зростання необоротних активів на 528,2 тис. грн. та оборотних активів на 646,8 тис. грн.

Слід також звернути увагу на те, що в 2016 р. в структурі активів незначно переважали оборотні активи. В подальшому частка необоротних активів почала скорочуватися – з 48,1% в 2016 р. до 46,6% в 2018 р. Відповідно частка оборотних активів в структурі активів зростала. Це свідчить про те, що структура активів в динаміці покращується і стає все більш мобільною, що є позитивним моментом.

Далі аналогічний аналіз слід провести щодо пасивів. В табл. 3.3

представлено аналіз пасивів ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Таблиця 3.3

Динаміка пасивів ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Види активів	2016		2017		2018		Відхилення 2017 р. від 2016 р.		Відхилення 2018 р. від 2017 р.	
	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власний капітал	1678,2	98,5	2529,8	98,9	3701,6	99,2	851,6	50,7	1171,8	46,3
Поточні зобов'язання	25	1,5	27,9	1,1	31,1	0,8	2,9	11,6	3,2	11,5
Валюта балансу	1703,2	100,0	2557,7	100,0	3732,7	100,0	854,5	50,2	1175	45,9

З даних табл. 3.3 можна зробити висновок про те, що вартість пасивів зростає як в 2017 р. на 584,5 тис. грн. порівняно з 2016 р. та на 1175 тис. грн. в 2018 р. порівняно з 2017 р. за рахунок зростання власного капіталу.

На підприємстві відсутні довгострокові зобов'язання, а вартість поточних зобов'язань є незначною – в структурі пасивів вони складають 1,47% в 2016 р. і ця частка скорочується до 0,83% в 2018 р. При цьому частка власного капіталу складає в 2018 р. – 99,17%. Вартість власного капіталу зросла на 851,6 тис. грн. в 2017 р. та на 1171,8 тис. грн. в 2018 р. З даних Балансів за 2016-2018 рр., який представлений в Додатках В, Д, Е видно, що основну частку власного капіталу складає нерозподілений прибуток, вартість якого в динаміці активно зростає.

В табл. 3.3 представлено аналіз майнового стану ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

З даних табл. 3.3 можна зробити висновок про те, що середньорічна вартість основних засобів має чітку тенденцію до зростання, що свідчить про покращення матеріального стану підприємства. Водночас слід звернути увагу на те, що фондвіддача має тенденцію до скорочення. Це обумовлене саме зростанням середньорічної вартості основних засобів. При цьому зворотній

показник – фондоозброєність зростає.

Таблиця 3.3

**Майновий стан та ефективність використання майна ПрАТ «Парус»
за 2016-2018 рр.**

Показник	Роки			Відхилення			
				2017 р. від 2016 р.		2018 р. від 2017 р.	
	2016	2017	2018	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Валюта балансу	1703,2	2557,7	3732,7	854,5	50,2	1175	45,94
Середня величина основних засобів, тис. грн.	752	1016,2	1476,4	264,2	35,1	460,2	45,3
Фондоозброєність, тис.грн. / чол.	0,4	0,5	0,7	0,1	25,0	0,2	40,0
Фондовіддача основних засобів, грн/грн	2,269	2,215	1,599	-0,054	-2,4	-0,616	-27,8
Частка основних засобів в активах	93,69	79,54	72,54	-14,15	-15,1	-7	-8,8
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,486	0,404	0,357	-0,082	-	-0,047	-
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,111	0,275	0,331	0,164	-	0,056	-
Коефіцієнт мобільності активів	1,077	1,11	1,145	0,033	-	0,035	-

Також слід звернути увагу на те, що частка основних засобів в активах складала в 2016 р. 93,7 %. Враховуючи специфіку діяльності підприємства (надання приміщень в оренду), така частка є нормальною. Водночас в подальшому спостерігається скорочення цієї частки до 72,5% в 2018 р. Це обумовлене швидким зростанням інших статей активів.

Позитивним є зменшення коефіцієнту зносу основних засобів з 0,486 в 2016 р. до 0,357. Це свідчить про високий рівень зносу основних засобів, але за рахунок оновлення основних засобів цей показник покращується.

Коефіцієнт мобільності активів має тенденцію до зростання. Однак його рекомендований рівень має бути більше 5, в нашому випадку він значно менший. Він свідчить про те, скільки обігових коштів припадає на одиницю необігових. Тобто потенційна можливість перетворення активів ПрАТ «Парус» у ліквідні кошти покращується, але є недостатньою.

На наступному етапі проаналізовано доходи та витрати підприємства. Вони наведені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Динаміка доходів та витрат ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2017 р. від 2016 р.		Відхилення 2018 р. від 2017 р.	
	2016	2017	2018	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1706,3	2250,6	2361,4	544,3	31,9	110,8	4,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	657,7	725,4	923	67,7	10,3	197,6	27,2
Валовий прибуток/збиток	1048,6	1525,2	1438,4	476,6	45,5	-86,8	-5,7
Інші операційні витрати	637,2	685,1	314	47,9	7,5	-371,1	-54,2
Фінансовий результат від операційної діяльності	411,4	840,1	1124,4	428,7	104,2	284,3	33,8
Інші доходи	2	12,5	53,4	10,5	525,0	40,9	327,2
Інші витрати	19,7	1	6	-18,7	-94,9	5	500,0
Чистий прибуток/збиток	393,7	851,6	1171,8	457,9	116,3	320,2	37,6

З даних табл. 3.4 можна зробити висновок про те, що на підприємстві спостерігається тенденція до зростання чистого доходу від реалізації послуг. Зокрема в 2017 р. обсяг чистого доходу зріс на 544,3 тис. грн., порівняно з 2016 р. В 2018 р. цей показник зріс на 110,8 тис. грн. Водночас слід звернути увагу на зменшення темпів зростання чистого доходу (+31,9% в 2017 р. та +4,9% в 2018 р.). при цьому собівартість також мала тенденцію до зростання. В 2017 р. вона збільшилася на 677,7 тис. грн., в 2018 р. – ще на 197,6 тис. грн. При цьому спостерігалася інша ситуація порівняно з темпами зростання чистих доходів – в 2017 р. темп зростання собівартості був нижче від темпу зростання чистого доходу (10,3% проти 50,7%), а в 2018 р. він вже перевищував темп зростання чистого доходу (27,2% проти 4,9%). Це вплинуло на валовий прибуток, обсяги якого в 2017 р. порівняно з 2016 р. зросли на 476,6 тис. грн. або на 45,5%, а в 2018 р. порівняно з 2017 р. скоротилися на 86,8 тис. грн. або 5,7%.

Слід відзначити зростання інших операційних витрат в 2017 р. на 47,9 тис. грн. та їх зменшення в 2018 р. на 371,1%, а також зменшення інших витрат в 2017 р. на 18,7 тис. грн. та їх зростання в 2018 р. на 5 тис. грн. Інші доходи в 2017 р. зросли на 10,5 тис. грн., а в 2018 р. – ще на 40,9 тис. грн.

Проведений аналіз засвідчив, що діяльність підприємства в 2016-2018 рр. є прибутковою. В 2017 р. цей показник зріс на 457,9 тис. грн. (+116,3%), а в 2018 р. - на 320,2 тис. грн. або на 37,6%. Це обумовлене зростанням чистого доходу від реалізації та зменшенням операційних витрат.

На рис. 3.3 представлена динаміка загальних доходів та витрат підприємства.

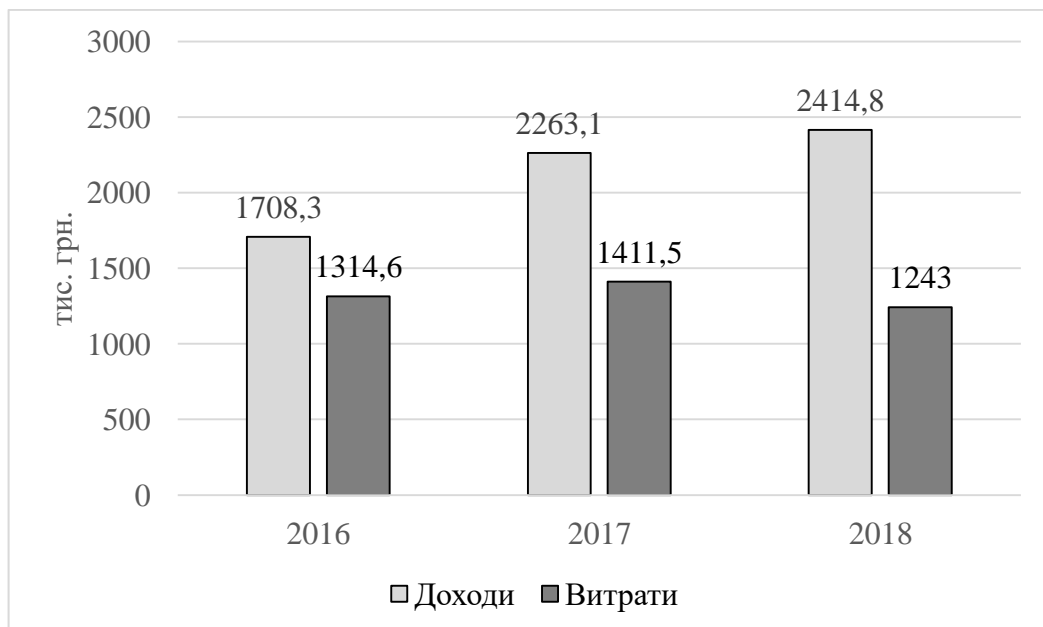

Рис. 3.3. Динаміка доходів та витрат ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

З рис. 3.3 видно, що загальні обсяги доходів на підприємстві значно перевищують загальні обсяги витрат. Причому обсяг доходів має чітку тенденцію до зростання, а обсяг витрат зростав лише в 2017 р., а в 2018 р. скоротився і був нижче від рівня 2016 р. Це і обумовило зростання чистого прибутку підприємства.

Далі звернемо увагу на аналіз ліквідності. Для цього розглянемо

ліквідність балансу (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Ліквідність балансу ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Групи активів	2016	2017	2018	Групи пасивів	2016	2017	2018
A1	288,6	624,4	1264,9	П1	25	27,9	31,1
A2	42,9	50,3	72,7	П2	-	-	-
A3	551,6	670,7	654,6	П3	-	-	-
A4	820,1	1212,3	1740,5	П4	1678,2	2529,8	3701,6
Всього	1703,2	2557,7	3732,7	Всього	1703,2	2557,7	3732,7

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. Баланс буде вважатися ліквідним за умови дотримання таких співвідношень між групами активів і зобов'язань:

$$A_1 \geq P_1, A_2 \geq P_2, A_3 \geq P_3, A_4 \leq P_4 \quad (3.1)$$

де A_1 – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;

A_2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A_3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A_4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

P_1 – найтерміновіші – поточна кредиторська заборгованість;

P_2 – короткострокові – короткострокові кредити банків;

P_3 – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

P_4 – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття.

З даних табл. 3.5 можна зробити висновок про те, що усі чотири рівності (3.1) дотримуються, це свідчить про те, що на ПрАТ «Парус» баланс є ліквідним, і ця ліквідність є абсолютною на протязі 2016-2018 рр. Це

свідчить про достатність у підприємства власних оборотних засобів, що забезпечує його фінансову стійкість. Далі необхідно розрахувати фінансові коефіцієнти ліквідності. Результати розрахунків представлено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2017 р. від 2016 р.		Відхилення 2018 р. від 2017 р.	
	2016	2017	2018	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) (загальної)	35,32	48,22	64,06	12,9	-	15,84	-
Коефіцієнт ліквідності швидкої	35,31	48,22	63,91	12,91	-	15,69	-
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	11,54	22,38	40,67	10,84	-	18,29	-

З даних табл. 3.6 можна зробити наступні висновки.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності на підприємстві має чітку тенденцію до зростання. Він показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена у найближчий час до моменту складання балансу. Норматив даного показник $\geq 0,5$ [74, с. 27]. В нашому випадку він значно перевищує норматив, що є позитивним.

Коефіцієнт покриття чи поточної ліквідності показує, наскільки поточні активи покривають короткострокові зобов'язання. Його норматив складає ≥ 2 [74, с. 27]. В нашому випадку норматив дотримано і спостерігається тенденція до зростання.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує здатність підприємства вчасно погашати свої короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів. Його норматив $\geq 0,5$ [74, с. 27]. В нашому випадку норматив дотримано і спостерігається тенденція до зростання.

Ліквідність є головним фактором, який визначає ступінь ризику вкладень в оборотні активи. Отже у ПрАТ «Парус» відсутні проблеми з ліквідністю. Проведені розрахунки свідчать про фінансову стійкість ПрАТ

«Парус» .

На наступному етапі проведемо аналіз фінансової незалежності підприємства. Розраховані показники представлено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Показники фінансової незалежності ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2017 р. від 2016 р.		Відхилення 2018 р. від 2017 р.	
	2016	2017	2018	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	858,1	1317,5	1961,1	459,4	53,5	643,6	48,9
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,972	0,979	0,984	0,007	-	0,005	-
Маневреність робочого капіталу	-	-	0,002	-	-	0,002	-
Маневреність власних обігових коштів	0,336	0,474	0,645	0,138	-	0,171	-
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	2860,333	13175	426,326	10314,67	-	12748,7	-
Коефіцієнт покриття запасів	2860,333	13175	426,326	10314,67	-	12748,7	-
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,985	0,989	0,992	0,004	-	0,003	-
Коефіцієнт фінансової залежності	0,015	0,011	0,008	-0,004	-	-0,003	-
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,511	0,521	0,53	0,01	-	0,009	-
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,015	0,011	0,008	-0,004	-	-0,003	-
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	67,128	90,674	119,023	23,546	-	28,349	-
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,985	0,989	0,992	0,004	-	0,003	-

З даних табл. 3.7 можна зробити висновки, що оборотні активи, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань на підприємстві, мають чітку тенденцію до зростання, що є позитивним моментом.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами характеризує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Норматив по цьому показнику складає більше 2. В нашому випадку він має чітку тенденцію до зростання, хоча і не відповідає нормативному.

Маневреність робочого капіталу показує частку запасів, тобто матеріальних, виробничих активів у власних обігових коштах; обмежує свободу маневру власними коштами. Цей показник має зменшуватися. В нашому випадку він дуже низький і поступово зростає.

Маневреність власних обігових коштів характеризує частку абсолютно ліквідних активів у власних обігових коштах. Вона має збільшуватися. В нашому випадку прослідковується тенденція саме до збільшення.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів показує, наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними. Він має збільшуватися. Коефіцієнт покриття запасів характеризує скільки на одиницю коштів, що вкладені в запаси, припадає у сукупності власних коштів, довго- та короткострокових зобов'язань. Він має збільшуватися. В нашому випадку ці два показники дуже великі, що обумовлено низьким рівнем запасів на підприємстві.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів; його незалежність від позикових джерел. Цей показник має бути на рівні більше 0,5. В нашому випадку цей норматив дотримано, а сам показник має тенденцію до зростання.

Коефіцієнт фінансової залежності показує ступінь залежності підприємства від зовнішніх зобов'язань і має зменшуватися., що і спостерігається на підприємстві.

Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу характеризує частку власних обігових коштів у власному капіталі. Він має бути більше 0,5. На ПрАТ «Парус» даний показник відповідає нормативному значенню, а в динаміці зростає.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу характеризує ступінь участі позикового капіталу у формуванні активів; скільки припадає позикового капіталу на одиницю сукупних джерел. Він має зменшуватися. На підприємстві прослідковується тенденція саме до зменшення.

Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) показує забезпеченість заборгованості власними коштами; перевищення власних коштів над позиковими свідчить про фінансову стійкість підприємства. Він має бути більше 1. В нашому випадку він значно перевищує норматив і в динаміці зростає.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі. Він має бути на рівні 0,85-0,9. В нашому випадку він перевищує норматив і в динаміці зростає.

На наступному етапі проведемо аналіз ділової активності. Його результати представлено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники ділової активності ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення			
				2017 р. від 2016 р.		2016	
	2016	2017	2018	2016	2017		2016
Оборотність активів (обороті), ресурсовіддача, коефіцієнт трансформації	2,28	2,02	1,42	-0,26	-11,4	-0,6	-29,7
Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороті)	2,28	2,02	1,42	-0,26	-11,4	-0,6	-29,7
Період одного обороту обігових коштів (днів)	157,89	178,22	253,52	20,33	12,9	75,3	42,3
Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	177,74	11253	1004,85	11075,3	-	-10248	-
Період одного обороту запасів (днів)	2,03	0,03	0,36	-2	-98,5	0,33	1100
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	44,9	48,3	38,4	3,4	-	-9,9	-
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	8,02	7,45	9,38	-0,57	-7,1	1,93	25,9
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів)	83,85	85,09	80,05	1,24	-	-5,04	-

Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	4,29	4,23	4,5	-0,06	-1,4	0,27	6,38
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	1,15	1,07	0,76	-0,08	-	-0,31	-

Так, оборотність активів свідчить про те, що на одиницю коштів, інвестованих в активи, на ПрАТ «Парус» було отримано в 2018 р. 1,42 грн. чистої виручки від реалізації продукції. При цьому даний показник має тенденцію до зменшення, хоча має збільшуватися.

Період одного обороту обігових коштів має тенденцію до зростання, що є негативним моментом. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в 2017 р. зріс, а в 2018 р. скоротився і був нижче 2016 р. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості змінювався аналогічно – в 2017 р. він зріс, а в 2018 р. скоротився.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу має чітку тенденцію до скорочення, хоча має збільшуватися.

На рис. 3.4 порівняно коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

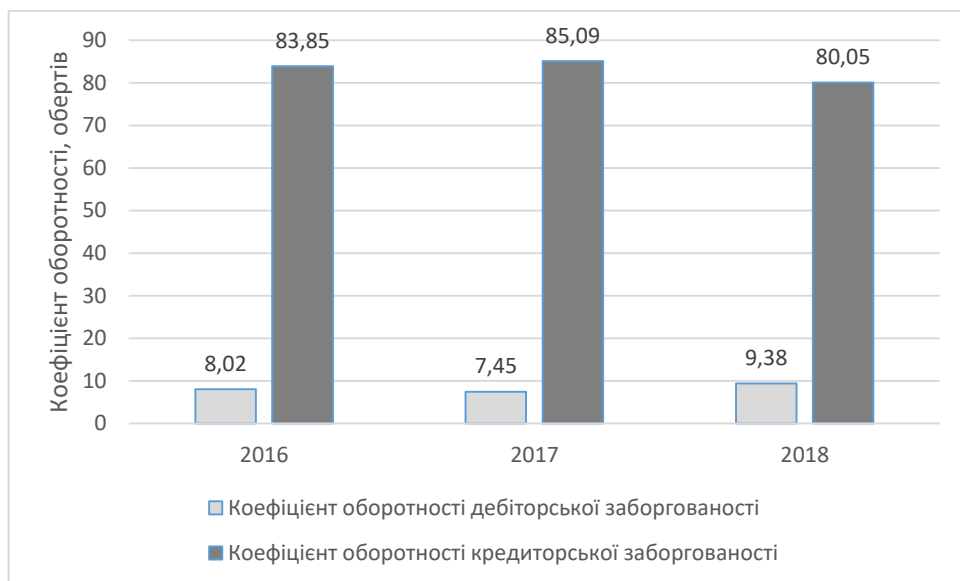

Рис. 3.4. Порівняння коефіцієнтів оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

З рис. 3.4 видно, що оборотність кредиторської заборгованості на підприємстві значно перевищує аналогічний показник по дебіторській заборгованості. Відповідно компанія використовує кредиторську заборгованість для фінансування власних дебіторів, а також частина цих коштів використовує для фінансування інших активів.

Завершити аналіз фінансової звітності слід аналізом рентабельності, результати якого представлено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Показники рентабельності ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Показники	Роки			Відхилення	
	2016	2017	2018	2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
Рентабельність активів, %	23,1	33,3	31,4	10,2	-1,9
Рентабельність власного капіталу, %	23,5	33,7	31,7	10,2	-2,0
Рентабельність витрат, %	159,4	210,3	155,8	50,9	-54,5
Рентабельність реалізованих послуг, %	61,5	67,8	60,9	6,3	-6,9

З даних табл. 3.9 видно, що діяльність підприємства в 2016-2018 рр. є рентабельною. Водночас в 2017 р. порівняно з 2016 р. вона зростає, але в 2018 р. порівняно з 2017 р. вона зменшується. Особливо значним є зменшення рентабельності витрат, що відбувається за рахунок зростання собівартості наданих послуг.

3.3. Використання даних аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва в управлінні

Проаналізовані показники фінансової звітності ПрАТ «Парус» дають інструментарій для прийняття відповідних управлінських рішень. На підставі

отриманих даних керівництво підприємство може зробити висновок про стан справ і розробити комплекс заходів, направлений на його покращення.

Так, наприклад, проведений аналіз засвідчив, що на підприємстві спостерігається погіршення фондівдачі. Для того, щоб розробити комплекс заходів, направлений на покращення фондівдачі, необхідно з'ясувати резерви її підвищення. Це можна зробити за допомогою факторного аналізу.

Зазначимо, що фондівдача являє собою один з основних факторів, що визначають обсяг продукції підприємства, тому необхідно детально проаналізувати, які фактори, в свою чергу, впливають на неї. Їх багато, як залежних, так і не залежних від підприємства. Проте резерви її росту - краще використання техніки на кожному підприємстві і робочому місці. Інтенсивний шлях ведення господарства припускає систематичне зростання фондівдачі за рахунок росту продуктивності машин, механізмів і устаткування, скорочення їхніх простоїв, оптимального завантаження техніки, технічного удосконалення основних засобів. Для їх виявлення важливо вибрати основні напрямки аналізу фондівдачі, що впливають з розходження в підходах до моделювання цього показника.

Рівень фондівдачі залежить перш за все від зміни структури фондів (питомої ваги), від об'єму продукції з гривні, вартості активної частини (рис. 3.5).

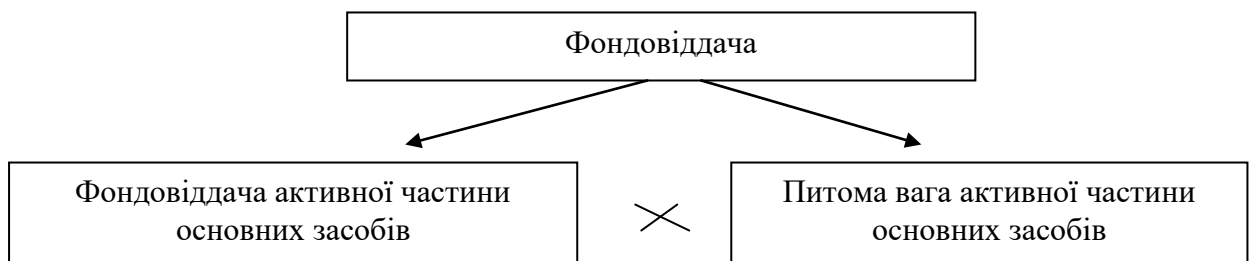

Рис. 3.5. Схема факторної системи фондівдачі

Підвищення долі активної частини фондів у загальній її вартості є стимулюючим фактором росту фондівдачі. Головна причина зниження

фондовіддачі – неефективне використання основних засобів (простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності, наявність невстановленого обладнання і тощо).

Однак для використання схеми, яка подана на рис. 3.5, необхідно чітко визначити активну частину основних засобів. В нашому випадку фінансова звітність ПрАТ «Парус» такої можливості не надає. Водночас таку інформацію можна отримати з рахунку 10 «Основні засоби». Зазначимо, що для ПрАТ «Парус» підхід щодо активної частини буде нетрадиційним.

До активної частини належать основні засоби, які безпосередньо діють на предмети праці або забезпечують регулювання засобів праці (наприклад, устаткування, інструменти, пристрої та прилади для вимірювання тощо). Основні елементи активної частини визначають величину виробничої потужності підприємства, технічний рівень виробництва та продуктивності праці. До пасивної частини належать основні засоби, які створюють умови для здійснення процесу виробництва і забезпечують його нормальне функціонування (наприклад, будівлі і споруди) [90, с. 160]. В нашому випадку саме приміщення для ПрАТ «Парус» є активною частиною основних засобів, оскільки надають безпосередню можливість отримувати дохід.

В табл. 3.10 представлено аналіз фондовіддачі ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Таблиця 3.10

Аналіз фондовіддачі ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2017р. від 2016р.	2018р. від 2017р.
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	1706,3	2250,6	2361,4	544,3	110,8
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	752,0	1016,2	1476,4	264,2	460,2
3. Фондовіддача (1:2), грн.	2,269	2,215	1,599	-0,054	-0,616
4. Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн.	661,8	884,1	1269,7	222,3	385,6
5. Фондовіддача активної частини основних засобів(1:4), грн.	2,578	2,546	1,86	-0,032	-0,686

6. Питома вага активної частини основних засобів у загальній їх вартості (4:2*100%), %	88,01	87,00	86,00	-1,01	-1,00
--	-------	-------	-------	-------	-------

З даних табл. 3.10 видно, що середньорічна вартість активної частини основних засобів має тенденцію до зростання, але їх частка в структурі основних засобів має тенденцію до скорочення.

Розрахунок впливу факторів можна виконати за допомогою способу ланцюгових підстановок (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Розрахунок впливу факторів на фондovіддачу

ПрАТ «Парус» за 2016-2018 рр.

Роки	Питома вага активної частини основних засобів	Зміна питомої ваги активної частини основних засобів	Фондо-віддача активної частини основних засобів	Зміна фондovіддачі активної частини основних засобів	Фондо-віддача	Причини відхилення	Розрахунок
2016	88,01	-	2,578	-	2,269	-	
2017	87,00	-1,01	2,546	-0,032	2,215	Зміна питомої ваги активної частини основних засобів	-0,054
2018	86,00	-1,00	1,86	-0,686	1,599		-0,616

Зниження фондovіддачі ПрАТ «Парус» на 0,054 грн. відбулося в наслідок зниження питомої ваги активної частини на 1,01% і зниження фондovіддачі активної частини на 0,032 грн. В 2018 р. відбулося зниження фондovіддачі на 0,616 грн. за рахунок зниження питомої ваги активної частини на 1% і зниження фондovіддачі активної частини на 0,686 грн.

Таким чином, основним резервом підвищення фондovіддачі є як підвищення питомої ваги активної частини основних засобів, так і збільшення фондovіддачі активної частини основних засобів. Окрім цього, на підставі аналізу керівництво підприємства може прийняти наступні заходи, направлені на підвищення фондovіддачі:

- зробити додатковий ремонт в приміщеннях, які здаються в оренду;
- оснастити ці приміщення додатковими засобами: мережею інтернет, кондиціонерами, теплообігрівачами;
- замінити склопакети на більш нові та енергозберігаючі;
- утеплити приміщення;
- підвищити витрати на рекламу оренди приміщень;
- підвищити ціну за оренду приміщень, в яких виконано ремонтні роботи та забезпечено зручність орендарів.

Наступним напрямом використання отриманих на підставі аналізу фінансової звітності даних для управління є структура капіталу. На ПрАТ «Парус» вона має значний зсув в сторону частки власного капіталу – вона перевищує 99%. З однієї сторони це дає фінансову стійкість та автономію близьку до абсолютної. З іншої сторони слід враховувати, що на фінансову стійкість підприємства значний вплив мають кошти, що додатково мобілізуються на ринку позичкового капіталу. Збільшення позикового капіталу, з одного боку, приводить до зростання прибутковості власного капіталу, а з другого – надмірне зростання частки позикового капіталу призводить до зниження фінансової стійкості підприємства, зростання ризику втрати платоспроможності та фінансової незалежності. Отже, у цьому зв'язку особливо важливим є чинник умілого використання ефекту фінансового леверіджу і забезпечення оптимізації структури капіталу підприємства.

На думку Ю.А. Нужнова оптимальною структурою капіталу для підприємства є структура зі співвідношенням власного капіталу до позикового на рівні 42/58 [63, с. 124]. Однак це справедливо для промислового підприємства. ПрАТ «Парус» надає послуги оренди, тому вважаємо, що керівництву підприємства доцільно скоротити питому вагу власного капіталу до 80-85%. Це забезпечить більший притік позикових коштів та підвищить оборотність, яка має тенденцію до скорочення.

Також слід звернути увагу на диспропорцію оборотності кредиторської

та дебіторської заборгованості. Як правильно зауважує М.П. Хохлова, основні моменти, що зумовлюють необхідність одночасного, синхронного управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства, полягають у наступному:

– у підприємств багато постачальників і багато покупців, як наслідок, дебіторська заборгованість займає провідне місце у складі оборотних активів, а кредиторська є практично основним джерелом позикового капіталу, тому їхнє співвідношення визначає ліквідність підприємства на певну дату й можливу платоспроможність;

– єдиним джерелом коштів для погашення кредиторської заборгованості є надходження коштів від продажу (інкасації боргів покупців), у зв'язку із цим головне завдання управління заборгованостями полягає у встановленні таких договірних відносин із покупцями та постачальниками, за яких строки й розміри платежів підприємства залежать від надходження коштів від покупців (дебіторів);

– швидкість руху обох видів заборгованості та їхнє співвідношення визначають величину вільних коштів, необхідних для господарської діяльності підприємств [94, с. 405].

Ефективна діяльність підприємства залежить від успішного управління зобов'язаннями. Підприємству можна рекомендувати такі методи управління заборгованістю, як реструктуризація, погашення чи переведення боргу.

Переваги та недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства представлено в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Переваги та недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей ПрАТ «Парус»

Напрямок впливу	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
Позитивний вплив на діяльність підприємства	стимулювання збільшення обсягів продажу; встановлення стабільних і тривалих зв'язків із покупцями;	додаткове фінансування оборотних коштів і нарощування економічного потенціалу; здобуття додаткового

	формування конкурентоспроможного асортименту товарів; прискорення реалізації запасів і відповідне зниження витрат з їх утримання та ін.	прибутку; зниження витрат на залучення капіталу; зниження ризику втрат від інфляції та ін.
Негативний вплив на діяльність підприємства	вилучення коштів з обороту; виникнення витрат на управління дебіторською заборгованістю; виникнення ризику неповернення, втрат від інфляції і зниження прибутку та ін.	підвищення розміру зобов'язань; виникнення втрат від недоотримання знижок на продукцію, товари, послуги, що купуються; виникнення ризику втрати платоспроможності і фінансової стійкості та ін.

Діяльність ПрАТ «Парус» в цьому випадку має бути направлена на наступне:

- статичний та динамічний аналіз формування та погашення кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання та її впливу на величину його грошових потоків;
- обґрунтування доцільності отримання відстрочки оплати рахунків постачальників, а також оптимального терміну такої відстрочки;
- попередження формування простроченої кредиторської заборгованості та забезпечення пролонгації кредиторської заборгованості тощо;
- статичний аналіз фінансової інформації щодо дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання, інтерпретація значень основних фінансових показників та коефіцієнтів, що використовуються для такого аналізу;
- динамічний (трендовий) аналіз та оцінка тенденцій розвитку ситуації з погашенням контрагентами дебіторської заборгованості;
- обґрунтування оптимального терміну надання відстрочки оплати рахунків покупцями;
- рефінансування дебіторської заборгованості підприємства (використання обліку векселів, факторингу та форфейтингу боргових вимог

підприємства до третіх осіб для покриття поточної потреби у капіталі);

– контроль простроченої дебіторської заборгованості та попередження формування безнадійної заборгованості тощо.

Прискорення оборотності підприємство може досягти за рахунок:

- раціональної організації збуту послуг,
- прискорення документообороту;
- дотримання договірної платіжної дисципліни;
- використання маркетингових важелів активізації продажу та ін.

Окрім цього, керівництву ПрАТ «Парус» доцільно звернути увагу на погіршенні рентабельності в 2018 р. порівняно з 2017 р. На практиці у підприємства є великі резерви зростання рентабельності – як традиційні (зростання продуктивності, зниження витрат на одиницю продукції і т. п.), так і нові.

Серед нових резервів зростання рентабельності, виділяють такі:

1. Формування асортименту з урахуванням рентабельності.
2. Підвищення ефективності взаємовідносин з контрагентами.
3. Використання можливостей ризикової діяльності.
4. Інноваційна політика.
5. Оптимізація масштабів підприємства.
6. Використання можливостей кон'юнктури ринку.

Висновки за розділом 3

Інформація з фінансової звітності ПрАТ «Парус» має важливе значення для управління підприємством. На підставі оцінки фінансової звітності визначається досягнутий стан, встановлюються його недоліки та приймаються рішення щодо їх усунення, подальшого розвитку підприємства. При цьому на підставі даних Балансу аналізується склад та структура майна підприємства, ліквідність та оборотність засобів, наявність власного та

запозиченого капіталу, зміна дебіторської та кредиторської заборгованості та інші показники. На підставі даних Звіту про фінансові результати з'ясовується динаміка та структура доходів, витрат, обсяги прибутків та збитків від діяльності підприємства за звітний період, рентабельність тощо.

Проведений аналіз фінансової звітності за запропонованим алгоритмом дозволив зробити висновок про те, що ПрАТ «Парус» має задовільний майновий стан, господарська діяльність в динаміці розвивається. Структура активів стає більш мобільною, а в пасивах переважає власний капітал, що забезпечує фінансову автономію. Доходи підприємства зростають більшими темпами ніж витрати, що приводить до зростання чистого та валового прибутку. Баланс підприємства ліквідний, а показники ліквідності відповідають нормативам. Підприємство є фінансово стабільним, однак ділова активність має тенденцію до погіршення. Спостерігається диспропорція щодо співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, рентабельність в 2018 р. порівняно з 2017 р. погіршується.

На підставі даних проведеного аналізу було встановлено, що на підприємстві спостерігаються проблеми з погіршенням фондівіддачі, неефективної структури капіталу, неоптимального співвідношення оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості, погіршення оборотності, скороченням показників рентабельності в 2018 р. тому для покращення ситуації було розроблено комплекс заходів, направлений на пошук додаткових резервів та подолання існуючих перепон. Для цього підприємству рекомендовано зробити додатковий ремонт в приміщеннях, які здаються в оренду; оснастити ці приміщення додатковими засобами: мережею інтернет, кондиціонерами, теплообігрівачами; впровадити технології енергозберігання; підвищити витрати на рекламу оренди приміщень; підвищити ціну за оренду приміщень, в яких виконано ремонтні роботи та забезпечено зручність орендаторів; збільшити частку позикових засобів до 15-20%, покращити роботу з клієнтами та постачальниками; здійснити пошук можливостей виходу на нові ринки через впровадження нового асортименту.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних аспектів методики складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва та їх практична апробація шляхом використання в управлінні ПрАТ «Парус» дозволили автору зробити наступні висновки.

1. Узагальнення різних підходів до визначення суб'єкта малого підприємництва дозволяє стверджувати щодо необхідності використання в практиці визначення, яке наводиться в нормах Господарського кодексу України, за яким під цим терміном доцільно розуміти фізичну особу-підприємця чи юридичну особу, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро, визначену за середньорічним курсом НБУ. В складі таких суб'єктів виокремлюють суб'єктів мікропідприємництва (чисельність до 10 осіб та дохід не більше 2 млн. євро). Окрім того, таких суб'єктів можна поділити за галузевою ознакою. Значення суб'єктів малого підприємництва полягає в формуванні конкурентного середовища, каталізації економічного розвитку, раціональному використанні усіх видів ресурсів, підвищенні ефективності господарської діяльності.

2. Нормативно-правове регулювання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва – це регламентація правовими нормами, закріпленими в нормативно-правових актах, процедури складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. Основними нормативними актами, які регулюють складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва, є Конституція України, Господарський, Цивільний, Податковий кодекси, закони України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Положенням

(стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» та іншими нормативними актами.

Інформацію про виробничу діяльність та фінансове становище підприємства керівник або власник малого підприємства отримує з даних бухгалтерського обліку. На підставі даних такого обліку суб'єкт малого підприємництва складає фінансову звітність. Необхідність складання фінансової звітності визначається законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» встановлює зміст і форми Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі балансу та звіту про фінансові результати (звичайної та спрощеної форми), а також та порядок заповнення їх статей.

3. ПрАТ «Парус» було організовано в 1994 р. Підприємство спеціалізується на наданні приміщень в оренду. Вищим органом управління ПрАТ «Парус» є загальні збори, між ними керування здійснюється наглядовою радою, ревізійною комісією та директором. Чисельність персоналу 4 особи. Проведений аналіз засвідчив, що вартість капіталу зростає. В структурі капіталу переважає власний капітал, що забезпечує високу автономність. Зростають і середньорічна вартість основних засобів та оборотних активів, обсяги чистого доходу. Діяльність підприємства прибуткова, обсяги чистого прибутку зростають в динаміці. Зростає і продуктивність праці, рентабельність продажу, однак зменшується фондвіддача.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться централізовано бухгалтером. Для ведення обліку обрана комп'ютерна форма – облік здійснюється за допомогою програмного забезпечення «1С: Бухгалтерія 7.7. Бухгалтерія для України. Базова версія».

4. ПрАТ «Парус» відноситься до суб'єктів малого підприємництва, а тому складає «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», який

включає Балансу (форма № 1-м); Звіту про фінансові результати (форма № 2-м). У балансі ПрАТ «Парус» відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. Підсумок активів балансу дорівнює сумі зобов'язань та власного капіталу. У Звіті про фінансові результати відображаються доходи, витрати, фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток. Для складання Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва використовується відповідний алгоритм перенесення інформації з рахунків бухгалтерського обліку у встановлені статті звіту.

5. Вивчення міжнародного досвіду складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва дозволило встановити, що на сьогодні розроблений та впроваджується Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств, який являє собою 230-сторінковий документ, що містить 35 розділів. Однак підхід до застосування вказаного документу у різних країнах Європейського Союзу та світу різний, що пов'язано зі значною складністю стандарту та різними критеріями віднесення суб'єктів підприємництва до категорії малих.

6. Для удосконалення складання фінансової звітності ПрАТ «Парус» рекомендується передати ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в аутсорсинг, а також внести зміни до Спрощеного плану рахунків, який використовує підприємство. На національному рівні доцільно ввести зміни щодо визначення основних статей показників фінансової звітності, які слід обов'язково відображувати в Балансі та Звіті про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва. Це можна зробити шляхом передбачення в Положенні (стандартів) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» через можливість доповнення показників фінансової діяльності малого підприємства через вписування за окремими рядками суттєвої інформації.

Безпосередньо ж для ПрАТ «Парус» одним з напрямів удосконалення складання фінансової звітності є перехідна нове програмне забезпечення, яке призначено безпосередньо для суб'єктів малого підприємництва, а саме на

MASTER: Бухгалтерія.

7. Інформація з фінансової звітності ПрАТ «Парус» має важливе значення для управління підприємством. На підставі оцінки фінансової звітності визначається досягнутий стан, встановлюються його недоліки та приймаються рішення щодо їх усунення, подальшого розвитку підприємства. При цьому на підставі даних Балансу аналізується склад та структура майна підприємства, ліквідність та оборотність засобів, наявність власного та запозиченого капіталу, зміна дебіторської та кредиторської заборгованості та інші показники. На підставі даних Звіту про фінансові результати з'ясовується динаміка та структура доходів, витрат, обсяги прибутків та збитків від діяльності підприємства за звітний період, рентабельність тощо. Інформація з фінансової звітності аналізується за допомогою горизонтального, вертикального, трендового, коефіцієнтного, порівняльного, факторного аналізу за допомогою певного алгоритму, який включає три етапи: підготовка даних, формування показників звітності, аналіз та оцінка показників звітності.

8. Проведений аналіз фінансової звітності за запропонованим алгоритмом дозволив зробити висновок про те, що господарська діяльність підприємства в динаміці розширяється, про що свідчить зростання вартості капіталу. ПрАТ «Парус» має досить непоганий майновий стан, середньорічна вартість основних засобів зростає, коефіцієнт зносу за рахунок оновлення основних засобів скорочується, але це призводить до зниження фондівіддачі.

Структура активів стає більш мобільною за рахунок зростання оборотних активів більшими темпами ніж зростає вартість необоротних активів, а в пасивах переважає власний капітал, що забезпечує фінансову автономію. Доходи підприємства зростають більшими темпами ніж витрати, що приводить до зростання валового чи чистого прибутку. Баланс підприємства ліквідний, а показники ліквідності відповідають нормативам. Підприємство є фінансово стабільним, однак ділова активність має тенденцію до погіршення, що видно з показників оборотності. Також

спостерігається диспропорція щодо співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, рентабельність в 2018 р. порівняно з 2017 р. погіршується.

9. На підставі даних проведеного аналізу було встановлено, що на підприємстві спостерігаються проблеми з погіршенням фондівіддачі, неефективної структури капіталу, неоптимального співвідношення оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості, погіршення оборотності, скороченням показників рентабельності в 2018 р. тому для покращення ситуації було розроблено комплекс заходів, направлений на пошук додаткових резервів та подолання існуючих перепон. Для цього підприємству рекомендовано зробити додатковий ремонт в приміщеннях, які здаються в оренду; оснастити ці приміщення додатковими засобами: мережею інтернет, кондиціонерами, теплообігрівачами; впровадити технології енергозберігання; підвищити витрати на рекламу оренди приміщень; підвищити ціну за оренду приміщень, в яких виконано ремонті роботи та забезпечено зручність орендарів; збільшити частку позикових засобів до 15-20%, покращити роботу з клієнтами та постачальниками; здійснити пошук можливостей виходу на нові ринки через впровадження нового асортименту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С. Методичні підходи до трансформації фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ / Н. С. Акімова, А. Асває // Проблеми економіки. – 2018. – № 4. – С. 286-293.
2. Багацька К. В. Фінансовий аналіз / К. В. Багацька, Т. А. Говорушко, О. О. Шеремет. – К.: Видавничий дім «АртЕк», 2014. – 645 с.
3. Багрій К. Л. Трансформація фінансової звітності в Україні за МСФЗ: перспективи та основні перешкоди / К. Л. Багрій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2018. – Вип. 3. – С. 83-89.
4. Баришевська І. В. Особливості складання фінансової звітності у сільськогосподарських підприємствах / І. В. Баришевська, В. М. Андрусик // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 21. – С. 177-179.
5. Бедзай О. В. Трансформація фінансової звітності та її вплив на методику аналізу ліквідності балансу / О. В. Бедзай // Вісник Львівської комерційної академії. – 2014. – Вип. 44. – С. 86-89.
6. Безверхий К. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва / К. Безверхий // Бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – №11-12. – С. 40-50.
7. Богаченко А.В. Огляд відмінності та спорідненості понять малий бізнес та мале промислове підприємництво в Україні / А.В. Богаченко // Економіка: реалії часу. – 2015. – №4. – С. 20-27.
8. Бондарчук Н.В. Актуальні питання складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва / Н.В. Бондарчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 2. – С. 42-46.
9. Бунда О. М. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства / О.М. Бунда // Вісник КНУТД. – 2015. – №2. – С. 99-107.
10. Буряк Л.Д. Проблеми кредитування інвестиційно-інноваційного розвитку

- суб'єктів малого підприємництва / Л.Д. Буряк // Наука й економіка. – 2015. – № 1. – С. 80-85.
- 11.Верхоглядова Н.І. Методичний підхід до управління розвитком суб'єктів малого підприємництва / Н.І. Верхоглядова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – Вип. 1. – С. 74-79.
- 12.Вигівська І.М. Поняття достовірності фінансової звітності та фактори впливу при її визначенні / І. М. Вигівська, М. І. Скрипник, О. О. Григоревська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2017. – № 1. – С. 11-14.
- 13.Височан О.С. Реорієнтація фінансової звітності в системі «суб'єкт бухгалтерського обліку – користувач» / О. С. Височан // Проблеми системного підходу в економіці. – 2017. – Вип. 2. – С. 125-129.
- 14.Волощук Н.Ю. Теоретичні підходи до дослідження сутності категорії малого підприємництва / Н.Ю. Волощук // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Вип. 2. – С. 13–17.
- 15.Гандзюк О.В. Інформаційне та організаційно-методичне забезпечення аналізу фінансової звітності / О. В. Гандзюк // Інтелект ХХІ. – 2017. – № 2. – С. 236-241.
- 16.Гнатенко Є.П. Порівняння фінансової звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва України та країн ЄС / Є.П. Гнатенко // Молодий вчений. – 2017. – №5. – С. 537-541.
- 17.Гоголь Т. Напрями вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємств малого бізнесу / Т. Гоголь // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – №12. – С. 3-12.
- 18.Голобородько Т.В. Облік та оподаткування суб'єктів малого бізнесу у зарубіжних країнах в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності / Т.В. Голобородько // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 12. – С. 149-154.
- 19.Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV [Електрон. ресурс]. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та

- доповненнями). – Назва з титул. екрану.
- 20.Гудзенко Н. М. Облік і місце фінансових результатів у звітності підприємства / Н. М. Гудзенко, М. В. Григораш // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – Вип. 29. – С. 158-160.
- 21.Гудзенко Н.М. Вплив інформаційних потреб користувачів на структуру та наповнення фінансової звітності / Н. М. Гудзенко, Н. І. Коваль, Т. Ф. Плахтій // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2018. – № 5. – С. 102-113.
- 22.Гудзь Н. Бухгалтерський облік / Н. Гудзь. – К.: ЦНЛ, 2019. – 424 с.
- 23.Гудзь Н.В. Облікова модель формування фінансових результатів діяльності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів в Україні / Н.В. Гудзь // Економіка і суспільство. – 2017. – №13. – С. 1339-1346.
- 24.Денисенко М.П. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / М.П. Денисенко // Агросвіт. – 2015. – №10. – С. 40-47.
- 25.Дида Т. М. Фінансова звітність підприємства: методика складання / Т. М. Дида, М. Ф. Кондратюк // Вісник Черкаського університету. – 2015. – № 12. – С. 3-8.
- 26.Домбровська Н. Р. Сутнісне визначення та трактування фінансової звітності як провідної економічної категорії / Н. Р. Домбровська // Бізнес-навігатор. – 2019. – Вип. 2. – С. 161-166.
- 27.Дубинська О. С. Визначення типу фінансового стану підприємства за комплексним інтегральним показником фінансової звітності / О. С. Дубинська // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 26. – С. 136-141.
- 28.Дубинська О. С. Удосконалення методики оцінки комплексного стану підприємства на основі інтегрованої фінансової звітності / О. С. Дубинська // Молодий вчений. – 2019. – № 2. – С. 611-618.
- 29.Дубинський О.С. Методичний підхід до аналізу фінансової звітності вітчизняних підприємств / О.С. Дубинський // Молодий вчений. – 2017. – №4. – С. 658-662.

- 30.Єпіфанова І. М. Роль і місце аналізу фінансової звітності в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання / І. М. Єпіфанова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 23. – С. 162-166.
- 31.Золотницька Ю.В. Особливості організації обліку та складання фінансової звітності на підприємствах малого бізнесу / Ю.В. Золотницька // Агросвіт. – №14. – С. 17-23.
- 32.Ігнатенко М. М. Вплив автоматизації обліку та фінансової звітності на безпеку підприємств / М. М. Ігнатенко, О. А. Сарапіна // Економічний вісник університету. – 2018. – Вип. 38. – С. 47-53.
- 33.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
- 34.Каминський П.Д. Аналіз бухгалтерського балансу: особливості та методика проведення / П.Д. Каминський // Економічний форум. – 2017. – №3. – С. 278-285.
- 35.Кириллов О. О. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності зобов'язань підприємства / О. О. Кириллов // Молодий вчений. – 2019. – № 1. – С. 465-468.
- 36.Китайчук Т.Г. Аналіз складових частин балансу підприємства / Т.Г. Китайчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 859-864.
- 37.Коваль Л. В. Аналітичні властивості фінансової звітності / Л. В. Коваль, О. Ф. Томчук, Г. С. Немеш // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – Вип. 31. – С. 193-197.
- 38.Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.

39. Концептуальна основа фінансової звітності: [Електрон. ресурс] / Україна. Верховна Рада. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
40. Копняк Н.І. Малий бізнес як складова ефективного функціонування економіки регіону / Н.І. Копняк // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2015. – №6. – С. 82-85.
41. Корінь А.М. Шляхи удосконалення методики складання фінансової звітності / А.М. Корінь // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 4. – С. 994-998.
42. Кохно І.І. Організаційні аспекти складання та подання фінансової звітності підприємства / І.І. Кохно // Молодий вчений. – 2018. – № 1. – С. 500-503.
43. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання / Л. В. Кручак // Економічний аналіз: зб. наук. праць / [редкол.: О. В. Ярощук]. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 2. – С. 93-98.
44. Кулинич М.Б. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств / М.Б. Кулинич // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. №6. – С. 367-372.
45. Курило Г. М. Проблеми прийняття рішень на базі даних фінансової звітності: теоретичний аспект / Г. М. Курило // Статистика України. – 2018. – № 3. – С. 73-77.
46. Кучерява М. В. Класифікація та характеристика факторів впливу на якість фінансової звітності / М. В. Кучерява // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 12. – С. 47-51.
47. Лишиленко О. Бухгалтерський облік / О. Лишиленко. – К.: ЦУЛ, 2017. – 670 с.
48. Лукашова Л. В. Теоретико-методологічні аспекти організаційного розвитку суб'єктів малого підприємництва / Л. В. Лукашова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2019. – Вип. 35. – С.

- 89-95.
49. Лучко М. Р. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон. – Тернопіль:, ТНЕУ, 2016. – 304 с.
50. Мадрига Г.М. Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічні та соціальні аспекти / Г.М. Мадрига // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2015. – № 767. – С. 154-163.
51. Макаревич Г.В. Особливості формування і подання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва в Україні / Г.В. Макаревич // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – №3. – С. 67-69.
52. Манина Н. В. Зарубежный опыт учета и анализа финансовых результатов организации / Н.В. Манина // Молодой ученый. – 2016. – №6. – С. 498-501.
53. Матусова О.М. Сутність і класифікація малого сільського підприємництва / О.М. Матусова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. – № 1. – С. 12–17.
54. Мачуський В.В. Суб'єкти малого й середнього підприємництва в Європейському союзі й Україні: нормативне визначення та класифікація / В.В. Мачуський // Порівняльно-аналітичне право. – 2018. – №2. – С. 156-158.
55. Мединська Т. Альтернативні системи оподаткування малого бізнесу в зарубіжних країнах: досвід для України / Т. Мединська, Р. Слюсар // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. – 2015. – Вип. 30. – С. 231-244.
56. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. №356 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
57. Миятбек Алтынбеков Развитие международных стандартов финансовой отчетности применительно к сфере малого бизнеса / Алтынбеков Миятбек

// Новини світової науки. – 2014. - №3. – С. 40-46.

58. Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України 26.09.2003 р. № 269 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
59. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
60. Міца В. В. Малий бізнес як суб'єкт економічної системи регіону / В. В. Міца // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – №20. – С. 123-126.
61. Міщук Є.В. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти / Є.В. Міщук // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 2. – С. 54-57.
62. Нормативно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності / за заг. ред. Л. Г. Ловінської. – К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. – 294 с.
63. Нужнова Ю.А. Формування оптимальної структури капіталу промислового підприємства / Ю.А. Нужнова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 15. – С. 122-125.
64. Омаров А.М. Господарсько-правове забезпечення малого підприємництва в Україні / А.М. Омаров // Економічна теорія та право. – 2016. – № 1. – С. 159-170.
65. Петров А.В. Состав бухгалтерской отчетности в России и Китае / А.В. Петров // 2014. – №31. – С. 28-38.
66. Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність А.О. Пітінова // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2013. – № 4. – С. 379-389.
67. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства

- фінансів України від 30.11.1999 р. № 1591 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
68. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
69. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України 29.09.1999 р. № 290 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України 31.12.1999 р. № 318 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
71. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
72. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України 27.04.2000 р. № 92 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
73. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Необоротні активи» : Наказ Міністерства фінансів України 02.11.1999 р. № 44 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
74. Польова Т.В. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПрАТ «Бондарівське» / Т.В. Польова // Ефективна економіка. – 2018. – №10. – С. 25-29.

75. Попський А. Організаційно-правове регулювання діяльності малих та середніх підприємств / А. Попський // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 45. – С. 220-227.
76. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
77. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
78. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 р. №720 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
79. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. №422 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
80. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
81. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. №419 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.

82. Про затвердження спеціалізованих форм реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств та Методичних рекомендацій щодо їх застосування: Наказ Міністерства аграрної політики України від 04.06.2000 р. №390 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
83. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: Наказ міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
84. Пукало О. Теоретичні проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні / О. Пукало // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – № 4. – С. 31-37.
85. Рекомендація Європейської комісії від 6 травня 2003 року про визначення мікро-, малих та середніх підприємств (нотифіковано за документом номер С(2003) 1422) (2003/361/ЄС) // Офіційний вісник Європейського союзу. – 2003. – Вип. 20.5. – С. 124-128.
86. Сапаріна О.Ф. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості / О.Ф. Сапаріна // Глобальні та національні проблеми економіки / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 3. – С. 865-868.
87. Сафонова И.В. Актуальные вопросы совершенствования учетного инструментария субъектов малого и среднего предпринимательства в современных экономических реалиях / И.В. Сафонова // Анализ практики. – 2015. – №5. – С. 55-64.
88. Синькевич Н. І. Фінансовий аналіз. Методичні рекомендації для проведення практичних занять та самостійної роботи студентів / Н.І. Синькевич., С.М. Співак – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2016. – С. 136.
89. Соколова Л.В. Теоретичний базис формування поняття «фінансова

- діагностика суб'єкта малого підприємництва» / Л.В. Соколова // Збірник наукових праць: матеріали III Всеукраїнської наук.-прак. конф. «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти» (м. Дніпро, 28-29 берез. 2019 р.) : в 2 ч. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – Ч. 2. – С. 341-345.
90. Суліма Н. М. Економіка і фінанси підприємства: Підручник / Н.М. Суліма, Л.М. Степасюк, О.В. Величко. – К.: «ЦП «Компринт», 2015. – 466 с.
91. Ткаченко І.П. Фінансовий аналіз / І.П. Ткаченко. – Кам'янське: ДДТУ, 2019. – 223 с.
92. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник. – Полтава : ПДАА, 2016. – 430 с.
93. Фролова В.Ю. Актуальні проблеми діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні / В.Ю. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2017. – № 1. – С. 16-34.
94. Хохлова М.П. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства / М.П. Хохлова // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 10. С. 402-407.
95. Хоча Н. В. Перспективи вдосконалення форм фінансової звітності малих підприємств / Н. В. Хоча // Бізнес Інформ. – 2018. – № 3. – С. 259-263.
96. Хоча Н.В. Основні підходи до вибору форми організації обліку на малому підприємстві / Н.В. Хоча // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – №14. – С. 162-166.
97. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
98. Черняєва О.В. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці / О.В. Черняєва, А.Ю. Гриненко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – Вип. 3. – С. 33-42.
99. Шагидулина Д. И. Зарубежный опыт организации бухгалтерского учёта /

- Д. И. Шагидулина // Управление экономикой. – 2018. – №3. – С. 25-28.
100. Шипіна С.Б. Зарубіжний досвід розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за МСФЗ / С.Б. Шипіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 17. – С. 147-150.
101. Яструбський М. Я. Розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України в умовах євроінтеграції / М. Я. Яструбський // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2018. – Вип. 1. – С. 148-151.

Дата _____

Підпис _____